

UPRAVLJANJE POSTROJENJIMA ZA PREČIŠČAVANJE OTPADNIH VODA

Otpadne vode koje se kanališu i koje je potrebno prečišćavati u različitim tipskim postrojenjima, moguće je podeliti u tri velike grupe:

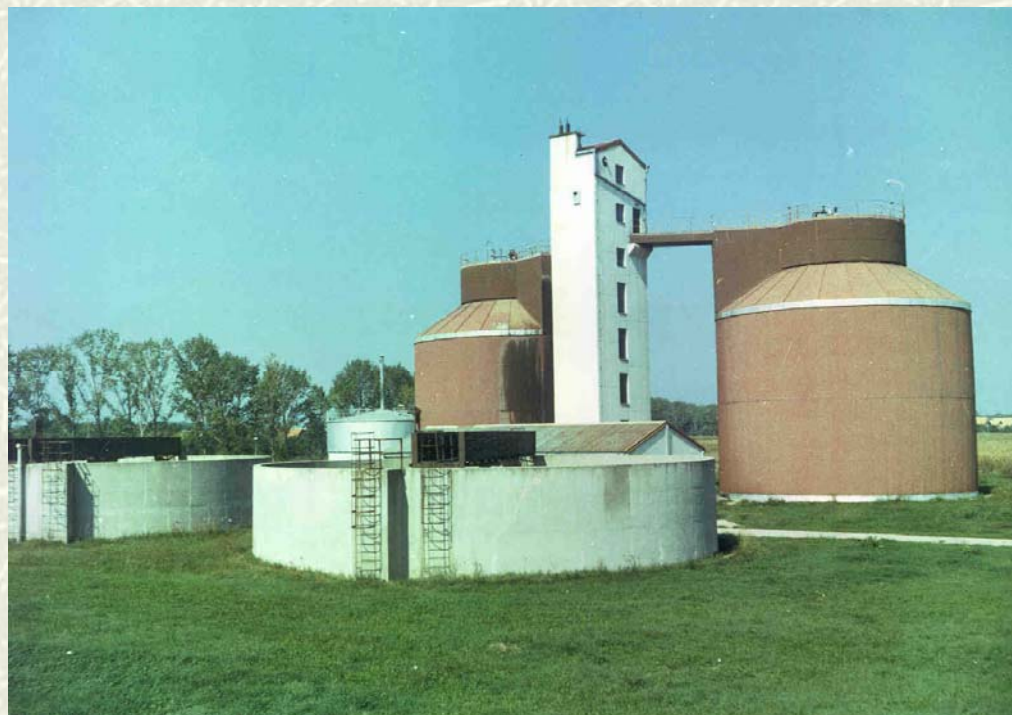
- # komunalne otpadne vode,
- # industrijske otpadne vode i
- # otpadne vode agro-kompleksa.

Za razliku od prve grupe otpadnih voda, čiji je sastav uglavnom poznat, karakterizacija i prečišćavanje otpadnih voda iz različitih industrijskih pogona retko trpi uopštavanje i tipiziranje.

Upravo osnovni cilj katastra je potpuno upravljanje ovim vodama, posebnu u slučaju zajedničkog prečišćavanja industrijskih i komunalnih otpadnih voda.

Upravljanje postrojenjem za prečišćavanje
otpadnih voda se posmatra sa dva aspekta:

- # tehnološkog i
- # ekonomskog

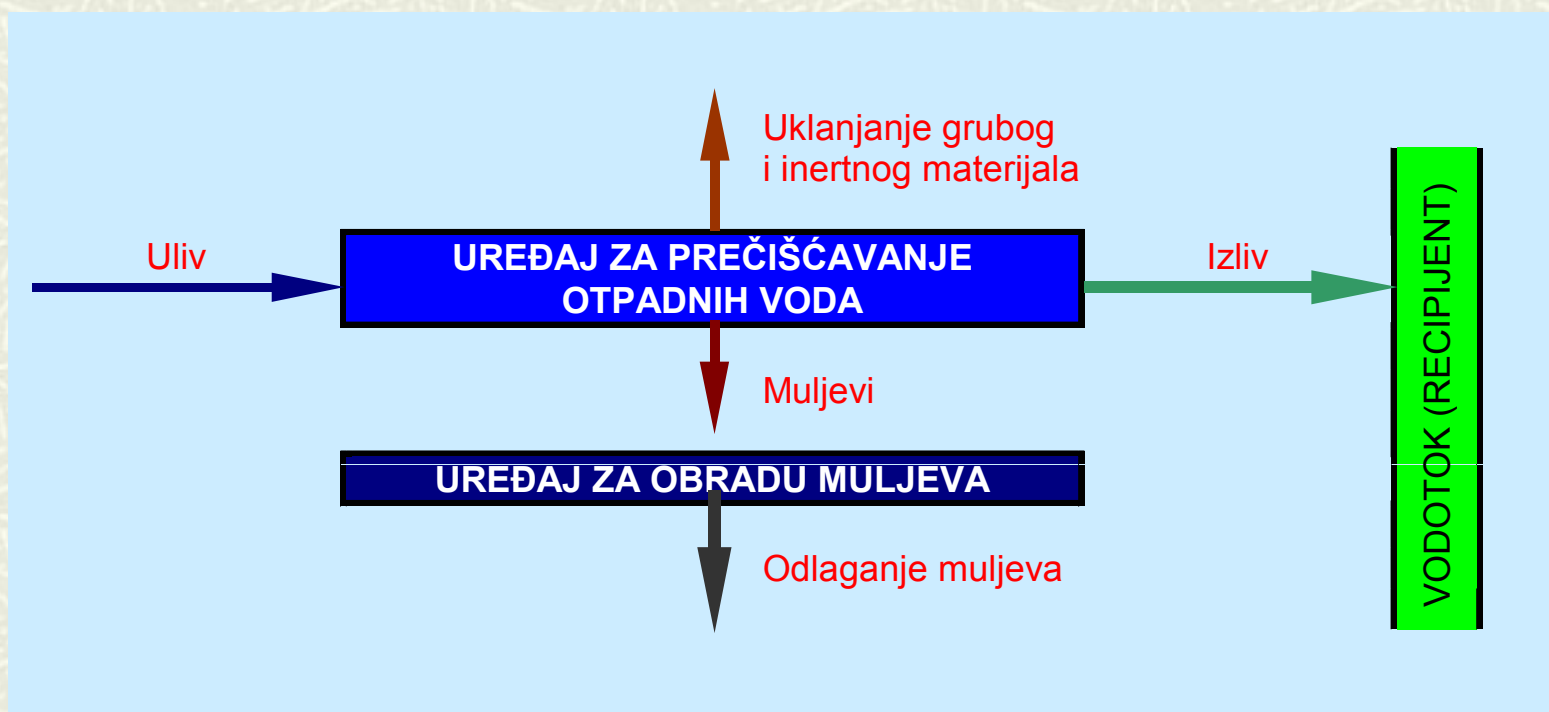

Kako ostvariti cilj za efikasno upravljanje postrojenjem za prečišćavanje otpadnih voda ?

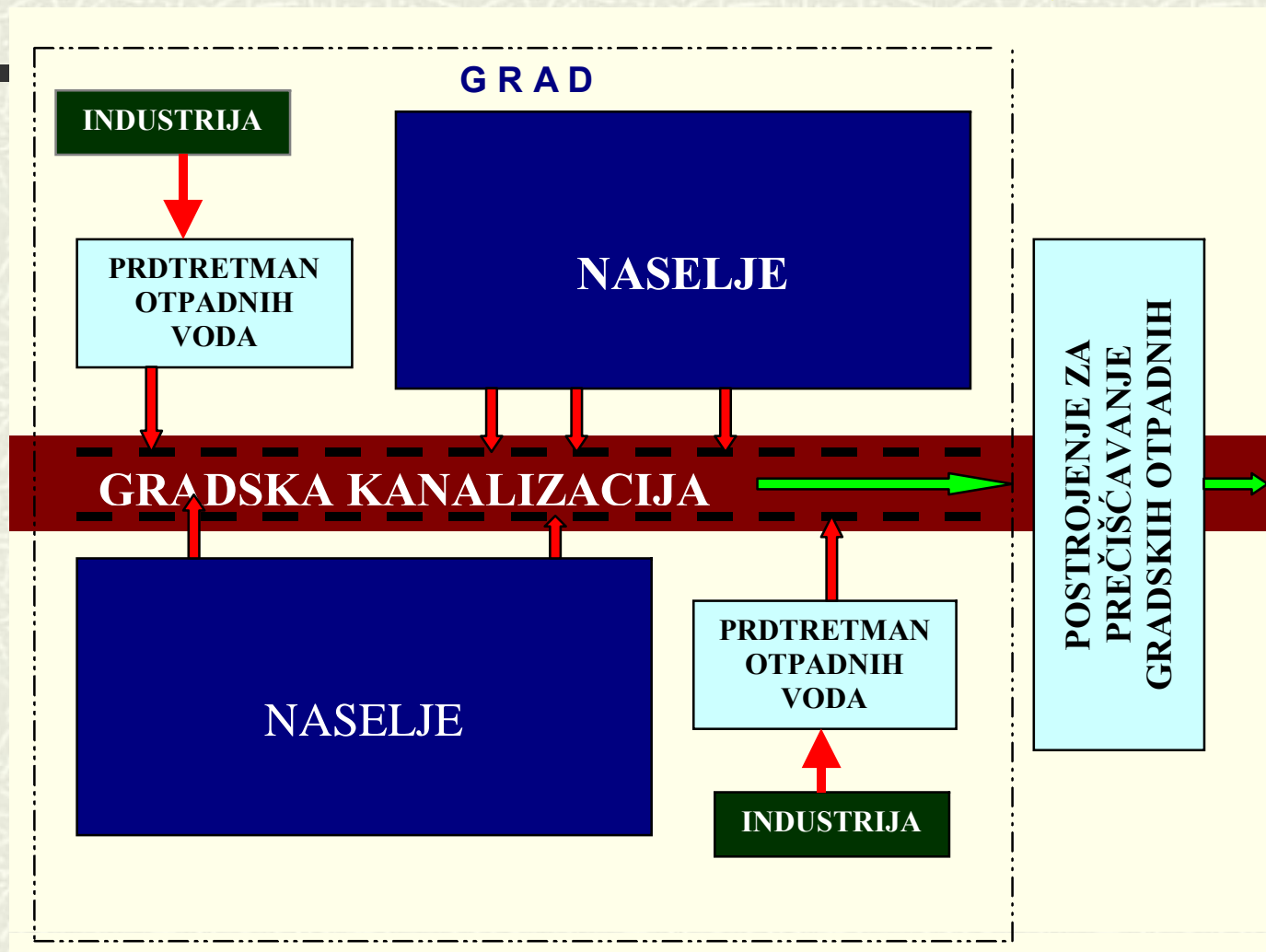
- # Formiranjem katastra zagađivača za kanalizacioni sliv na kome se nalazi postrojenje
- # Upotreba softverskog paketa za obradu podataka:
  - Izračunavanje hidrauličkog opterećenja
  - Izračunavanje masenog opterećenja zagađenja
  - Izračunavanje masenog opterećenja toksičnih supstanci
  - Izračunavanje masenog opterećenja za ometajuće materije procesa prečišćavanja

UPRAVLJANJE PROCEOM PREČIŠČAVANJA OTPADNIH VODA NA GRADSKOM POSTROJENJU

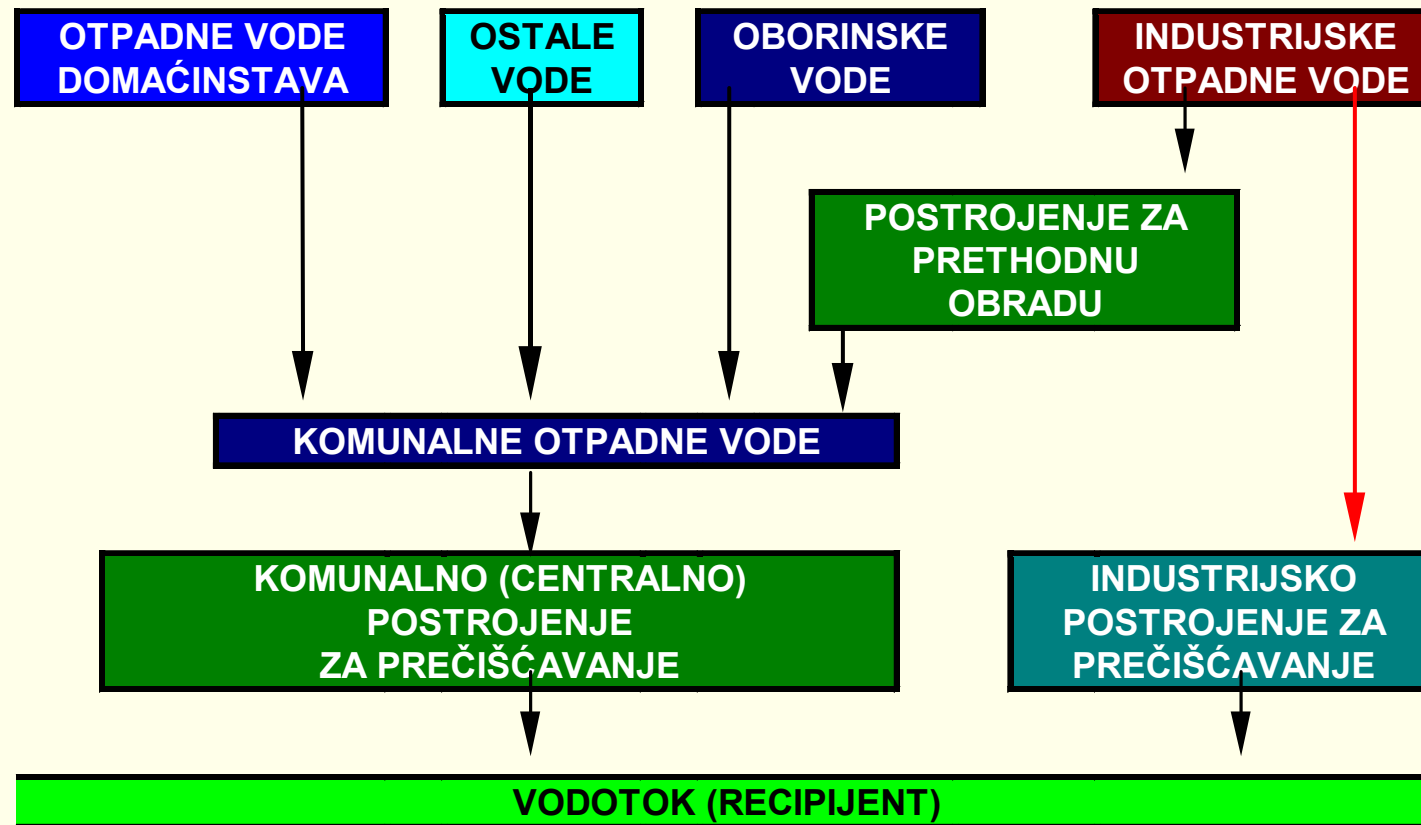
Princip funkcionisanja postrojenja za prečišćavanje

ZAJEDNIČKI TRETMAN KOMUNALNIH I INDUSTRIJSKIH OTPADNIH VODA

ZAJEDNIČKO PREČIŠĆAVANJE OTPADNIH VODA

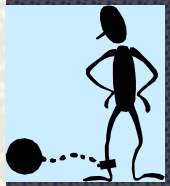

Prednosti zajedničke obrade industrijskih i komunalnih otpadnih voda

- ✘ Veća postrojenja su ekonomičnija od manjih;
- ✘ Usled ujednačenog sastava otpadnih voda (veća količina i veći puferski kapacitet), postižu se povoljniji uslovi obrade;
- ✘ **Lakše se obezbeđuje stručno vođenje i kontrola prečišćavanja;**
- ✘ Bezbednija zaštita vodoprijemnika od udarnog opterećenja zagađenjem (u odnosu na individualnu obradu po fabrikama i direktnog ispuštanja);
- ✘ **Prenošenje brige o otpadnim vodama u nadležnost komunalne delatnosti i**
- ✘ Konsekventno i ravnopravno sprovođenje propisanih uslova priključivanja na javni sistem kanalizacije i njegovo korišćenje.

Nedostaci zajedničke obrade:

- ⌘ **Opasnost od poremećaja procesa prečišćavanja na centralnom postrojenju;**
- ⌘ Smanjeni interes fabrika za vođenje brige o karakteristikama otpadnih voda unutar proizvodnje;
- ⌘ **Nadležni organi ili njihove službe u naselju preuzimaju zakonsku odgovornost za eventualne posledice koje nisu one izazvale;**
- ⌘ Nedovoljan efekat usvojenog postupka prečišćavanja na centralnom postrojenju za neke specifične otpadne vode iz industrija i
- ⌘ **Opasnost od prekomernog opterećenja centralnog postrojenja za prečišćavanje zagađenjem i snošenje njenih zakonskih posledica od strane nadležne komunalne organizacije.**

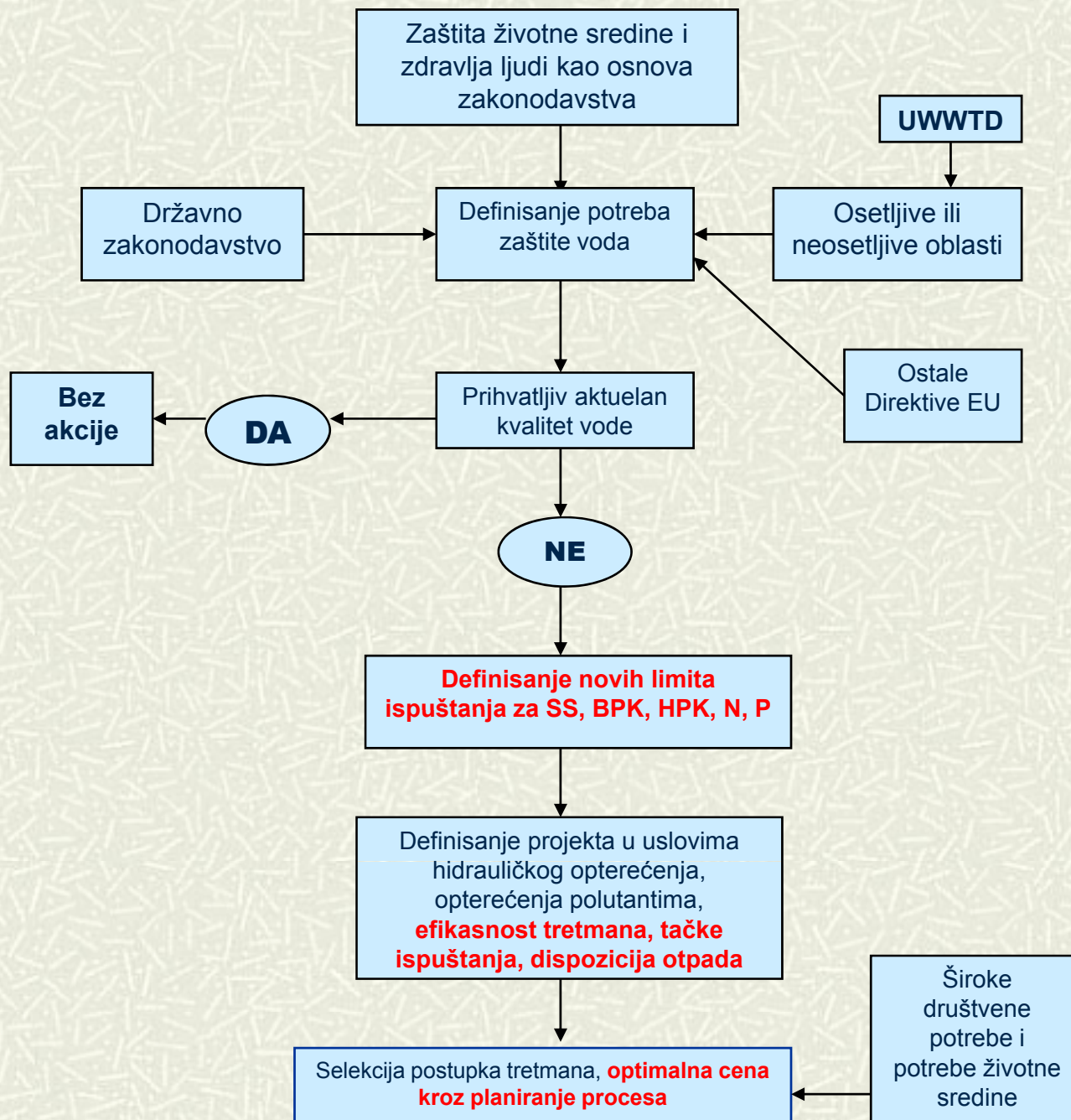
Kako rešiti problem?

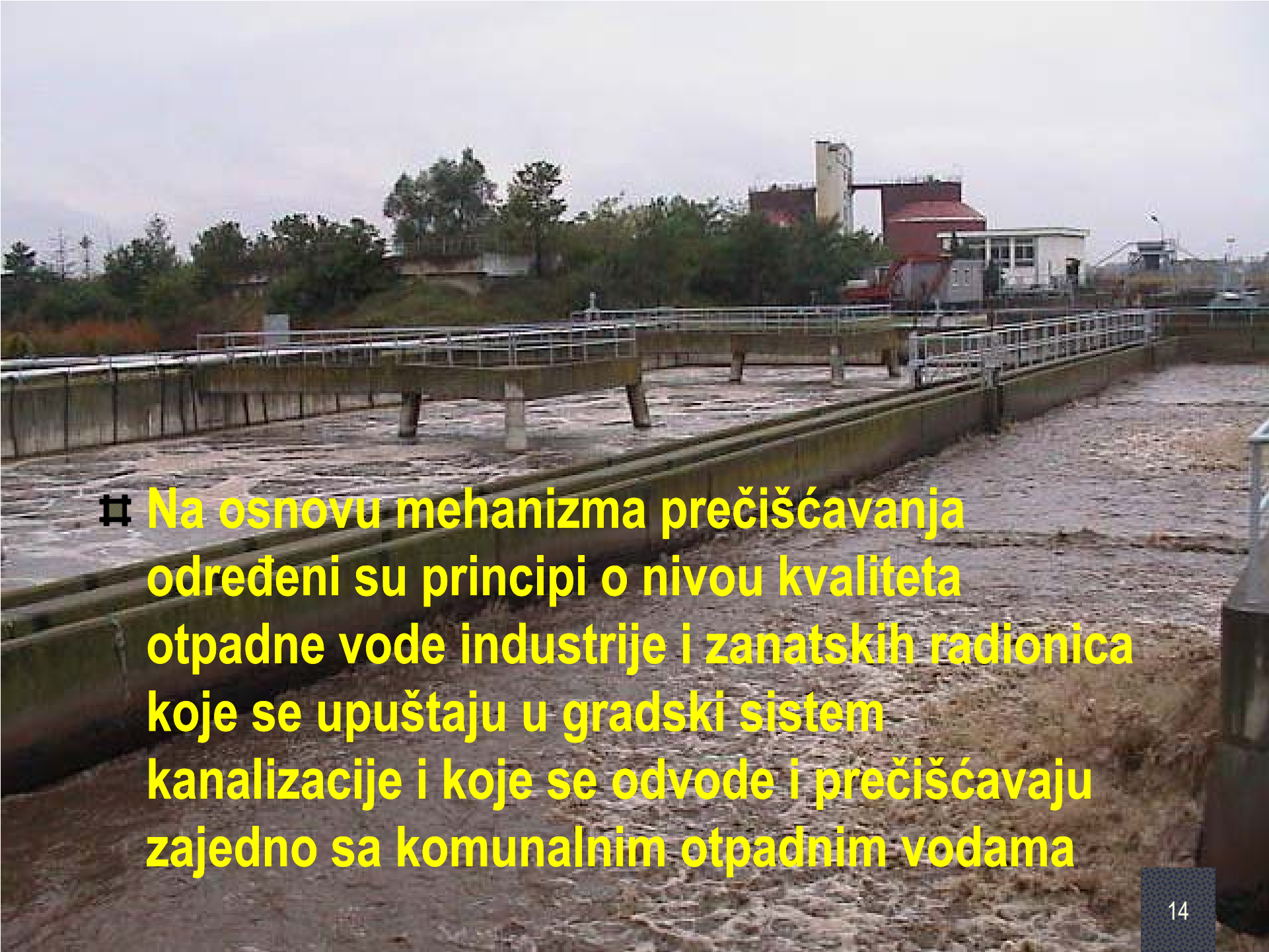
- # **Tehničko-tehnoške mere** (projektovanje odgovarajućih predtretmana – tj. definisanjem norme za efluent koji se ispušta u kanalizaciju)
- # **Ekonomske mere** (svako mora da plati za prečišćavanje onoliko koliko su zagađene otpadne vode ili nastale štete prouzrokovane ekscesima u proizvodnji koji se reflektuju na pogoršanje kvaliteta otpadnih voda)

TEHNIČKO-TEHNOLŠKE MERE

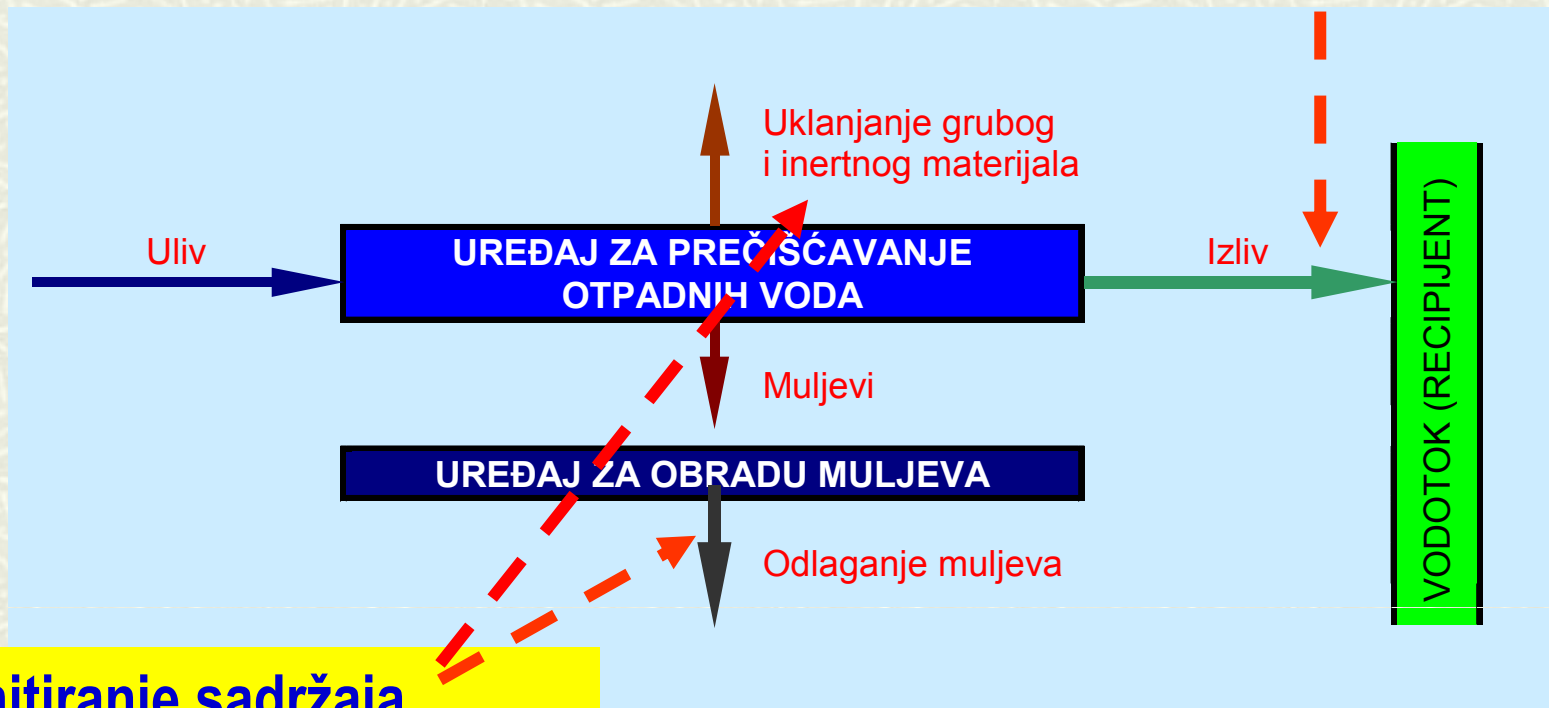
Elementi i procene pri projektovanju postrojenja predtretman i za zajednički tretman otpadnih voda

 # Na osnovu mehanizma prečišćavanja određeni su principi o nivou kvaliteta otpadne vode industrije i zanatskih radionica koje se upuštaju u gradski sistem kanalizacije i koje se odводе i prečišćavaju zajedno sa komunalnim otpadnim vodama

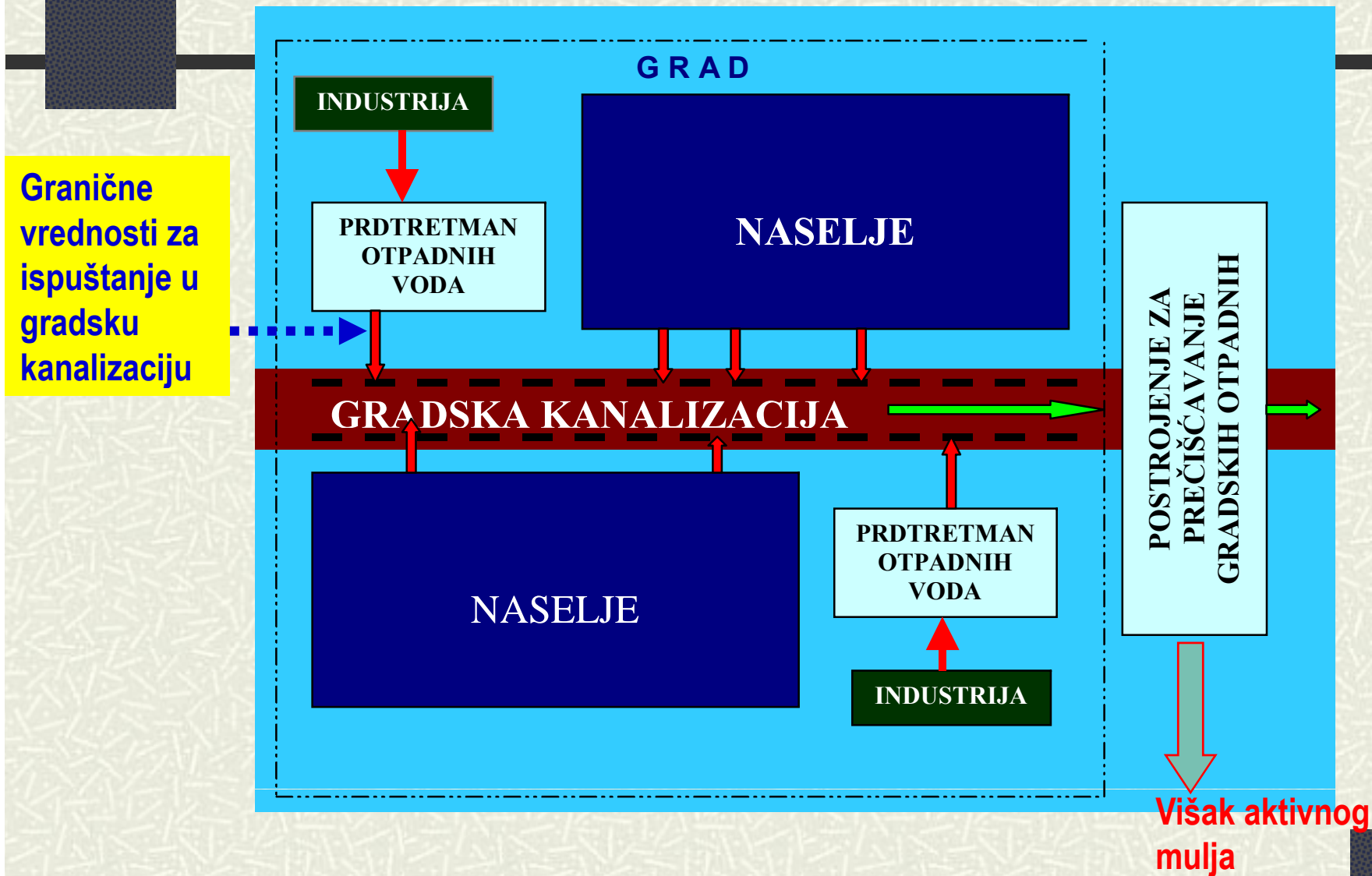
PRIMER!

Granične vrednosti
za efluent

Limitiranje sadržaja
toksičnih materija u mulju

ZAJEDNIČKI TRETMAN KOMUNALNIH I INDUSTRIJSKIH OTPADNIH VODA

Industrijske otpadne vode pre ispuštanja u kanalizaciju moraju da se prečiste do nivoa:

- # da ne budu opasne za ljude koji rade na održavanju i eksploataciji kanalizacije i postrojenja za prečišćavanje;
- # da ne prouzrokuju oštećenje opreme i objekata javnog sistema kanalizacije;
- # da ne utiču negativno na odvijanje procesa prečišćavanja i na kvalitet ispuštene vode;
- # da ne smanje kapacitet postrojenja za prečišćavanje;
- # da ne dovode do širenja neugodnih mirisa, od strane javnog sistema kanalizacije;
- # da ne otežavaju obradu i zbrinjavanje nastalog mulja na postrojenju za prečišćavanje otpadnih voda i
- # otpadna voda koja se upušta u javnu kanalizaciju ne sme da sadrži biološki nerazgradljive ili teže-razgradljive materije, odnosno, podrazumeva se da one budu prisutne u beznačajnoj količini.

Na ovom principu se zasniva sistem graničnih vrednosti važnijih parametara otpadnih voda, koja se upuštaju u javni sistem kanalizacije, razrađen od strane "Udruženja za otpadne vode" (Abwassertechnischen Vereinigung e.V. in St. Augustin), iz Savezne Republike Nemačke

Lista parametara

1. Opšti parametri	
a) Temperatura	do 35°C
a) pH b) Taložive materije, samo ako normalno funkcionisanje javne kanalicacije to zahteva: (*) za kontrolu određenih vrsta materija mogu se odrediti i niže vrednosti npr. za toksične okside metala 0,3 cm³/dm³	od 6,5 - 10 10 cm³/dm³ (*) nakon pola sata taloženja

2. Ulja i masnoće koje se mogu saponifikovati	250 cm³/dm³
3. Ugljovodonici	
3.1. <u>Nafta i mineralna ulja</u> a) Koji se mogu odvojiti odvajačima za lake frakcije	prema standardu DIN 1999.
a) Iznad količine koje se mogu odvojiti odvajačima za lake frakcije: ukupni ugljovodonici	20 cm³/dm³
3.2. <u>Organski rastvarači</u> Koji se mešaju potpuno ili delimično sa vodom i biološki se razgrađuju: određuje se posebno za svaku vrstu s tim da utvrđena vrednost nemože biti veća od rastvorljivosti dotične supstance u vodi.	
3.3. <u>Halogenovani ugljovodonici</u> Halogenovani ugljovodonici (računato kao organsko vezani halogenid)	5 mg/cm³

4. Neorganske materije - metali (rastvorene i nerastvorene)	
-Arsen (As)	1 mg/dm ³
-Olovo (Pb)	2 mg/dm ³
-Kadmijum (Cd)	0,5 mg/dm ³
-Šestovalentan hrom ¹ (Cr ⁶⁺)	0.5 mg/dm ³
-Trovalentan hrom ¹ (Cr ³⁺)	3 mg/dm ³
-Bakar ¹ (Cu)	2 mg/dm ³
-Nikal ¹ (Ni)	3 mg/dm ³
-Živa ^{1,2} (Hg)	0,05 mg/dm ³
-Selen (Se)	1 mg/dm ³
-Cink ¹ (Zn)	5 mg/dm ³
-Kalaj (Sn)	5 mg/dm ³
-Kobalt (Co)	5 mg/dm ³
-Srebro (Ag)	2 mg/dm ³
-Barijum (Ba)	4 mg/dm ³
-Titan (Ti)	5 mg/dm ³
-Natrijum (Na)	500 mg/dm ³
-Aluminijum i gvožđe (Al, Fe)	bez ograničenja sve dok ne prouzrokuje poteškoće na postrojenju za prečišćavanje

¹ U slučaju korišćenja mulja sa centralnog postrojenja u poljoprivredi, treba se pridržavati posebnih uputstava i granične vrednosti treba zaost

² Po pravilu, parcijalni tok, koji sadrži tu materiju, treba odvojeno obraditi.

5. Neorganske materije - nemetali (rastvorene)	
a) Amonijum jon i amonijak, (NH_4^+), (NH_3)	200 mg/dm³
b) Nitrit, samo u slučaju veće količine, (NO_3^-)	20 mg/dm³
c) Cijanidi, koji se lako oslobađaju, (CN^-)	1 mg/dm³
d) Cijanidi, ukupno³	20 mg/dm³
e) Fluoridi, (F^-)	60 mg/dm³
f) Sulfati⁴, (SO_4^{2-})	600 mg/dm³
g) Sulfidi, (S^{2-})	2 mg/dm³
h) Hloridi⁴, (Cl^-)	250 mg/dm³
i) Slobodan hlor³, (Cl_2)	5 mg/dm³

³ Kod malih ispuštača nema ograničenja.

⁴ U određenim slučajevima, u zavisnosti od ugrađenog materijala i odnosa razblaženja, mogu se i povećati, kod toksičnih i biološki nerazgradljivih fenola vrednosti treba znatno smanjiti.

6. Organske materije	
a) Fenoli, koji se isparavaju sa vodenom parom (kao C_6H_5OH) b) Boje	100 cm^3/dm^3 samo u koncentraciji koja ne dovodi do obojenja vode vodoprijemnika, nakon prečišćavanja zbirnih otpadnih voda na centralnom postrojenju
7. Materije koje se spontano oksiduju	
Npr. natrijumsulfit, ferosulfat i sl.	samo u koncentraciji, koja ne dovodi do anaerobnog stanja u javnoj kanalizaciji

Granične vrednosti upuštanja otpadnih voda u javnu kanalizaciju

- (1) Određuje se za 24-časovni srednje kompozitni uzorak.
- (2) Samo u tom slučaju se određuje, ako je zapremina taloživih materija, nakon 10 min. taloženja veća od $5 \times 10^{-3} \text{ m}^3/\text{m}^3$.
- (3) U slučaju manjeg dnevnog protoka od $100 \text{ m}^3/\text{d}$, za materije biljnog i životinjskog porekla, granična vrednost je trostruka, a iznad toga dvostruka.
- (4) Iznad $10 \text{ m}^3/\text{d}$.
- (5) Granična vrednost je izražena u $10^{-3} \text{ m}^3/\text{m}^3$.
- * Kod indirektnog ispuštanja opasnih i toksičnih materija granične vrednosti se regulišu posebnim aktom, na osnovu, prethodnih ispitivanja.

Red. broj	Pokazatelj	Upuštanje povremenog karaktera	Kontinualno ispuštanje u gradsku kanalizaciju
1.	pH	ispod 6,5 iznad 10 mg/l	ispod 6,5 iznad 10 mg/l
	Zagađenje	mg/l	mg/l
2.	Hemijska potrošnja kiseonika	1000	1000
3.	Biohemijska potrošnja kiseonika BPK ₅	500	500
4.	Ukupan neorganski azot (N _{nu})	120	120
5.	Ukupan azot (N _u)	150	150
6.	Amonijak-amonijakni azot	100 ⁽¹⁾	100 ⁽¹⁾
7.	Taložne materije-10 min.	150 ⁽²⁾	150 ⁽²⁾
8.	Ukupan fosfor (P _u)	20	20
9.	Ekstrakt sa organskim rastvaračem (ulja, masnoća)	50 ⁽³⁾	50 ⁽³⁾
10.	Mineralna ulja ⁽⁴⁾	5	10
11.	Fenoli (fenolindeks)	5	10
12.	Katran	1	5
13.	Ukupno gvožđe	10	20
14.	Ukupan mangan	5	5
15.	Sulfid	0,5	5
16.	Sulfat	400	400
17.	Aktivni hlor	30	30
18.	Ukupne soli	2500	2500
19.	Fluoridi	20	50
	Opasne i toksične materije		
20.	Ukupan arsen	*	0,2
21.	Ukupan barijum	*	0,5
22.	Cijanidi-lako isparljivi	0,1	0,1
23.	Ukupni cijanidi	1	1
24.	Ukupno srebro	*	0,2
25.	Ukupna živa	*	0,05
26.	Ukupan cink	*	2
27.	Ukupan kadmijum	*	0,1
28.	Ukupan kobalt	*	1
29.	Hrom VI	*	0,5
30.	Ukupan hrom	*	1
31.	Ukupno olovo	*	0,2
32.	Ukupan kalaj	*	2
33.	Ukupan bakar	*	2
34.	Ukupan nikiel	*	1
35.	Molibden	*	0,5
36.	BTEX (benzol, toluol, etilbenzol, ksilol) ⁽⁵⁾	*	0,1
37.	Organski rastvarač ⁽³⁾	*	0,1
38.	Azbest	30	30
39.	Toksičnost	Odnos razblaženja za LC50 (toksikološki test na ribama)	
40.	Temperatura	40°C	40

Granične vrednosti toksičnih metala za mulj (mg/kg) koji je nastao u procesu prečišćavanja u EU i u nekim evropskim zemljama

Parametar	Direktive EZ 86/278/EEZ Appendix 1B	Danska		Nemačka		Finska	
		do	od	pH zemljišta		Mulj	
		30.6.95.	1.7.95.	5-6,5	> 6	Norm. ^d	Pobolj.
Pb	750-1200	120	120	900	900	100	150
Cd	20-40	1,2	0,8	5	10	1,5	3
Cr	1000-1500 ^a	100	100	900	900	300	300
Cu	1000-1750	1000	1000	800	800	600	600
Ni	300-400	45	30	200	20	100	100
Hg	16-25	1,2	0,8	8	8	1	2
Zn	2500-4000	4000	4000	2000	2500	1500	1500
Dioxin/ /Furan	-	-	-	100 ^b	100	-	-
PCB	-	-	-	0,2 ^c	0,2	-	-
AOX	-	-	-	500	500	-	-

Granične vrednosti toksičnih metala za mulj (mg/kg) koji je nastao u procesu prečišćavanja u EU i u nekim evropskim zemljama

Parametar	Holandija		Francuska		Velika	Irska	Italija
	do	od	Preporuka/		Britanija		
	31.12.94.	1.1.95.	/gran.vredn.		Travnjak		
Pb	300	100	800	1600	1000	750	750
Cd	3,5	1,25	20	40	-	20	20
Cr	350	75	1000	2000	-	-	-
Cu	450	75	1000	2000	-	1000	1000
Ni	70	30	200	400	-	300	300
Hg	3,5	0,75	10	20	-	16	10
Zn	1400	300	2000	6000	-	2500	2500
Cr+Cu+Ni+ Zn	-	-	4000	8000	-	-	-
As	25	15	-	-	-	-	-

Značaj katastra otpadnih voda

- # **Efikasnost prethodne obrade industrijskih otpadnih voda** je veoma bitan za pravilan rad centralnog komunalnog postrojenja.
- # **Formiranjem katastra otpadnih voda za kanalizacioni sliv na kome se nalazi postrojenje** utvrđuje se da li postojeće postrojenje zadovoljava, ili je potrebno proširenje, novo postrojenje, ili je dovoljno uvesti prethodnu obradu industrijskih otpadnih voda.

**PROJEKTOVANJE KATASTRA OTPADNIH VODA
U CILJU UPRAVLJANJA POSTROJENJEM ZA
PREČIŠĆAVANJE OTPADNIH VODA**

Cilj katastra otpadnih voda kod izgrađenih sistema za prečišćavanje otpadnih voda je:

- # Kontrole rada uređaja za prečišćavanje otpadnih voda,
- # Obeđivanje pravilnog funkcionisanja gradskog uređaja za zajedničko prečišćavanje industrijskih i komunalnih otpadnih voda
- # Katastar otpadnih voda može korisno poslužiti za vođenje predtretmana industrijskih otpadnih voda i gradskog postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda.
- # Poboljšanje celokupnog sistema kontrole kvaliteta voda.

Svrha katastra

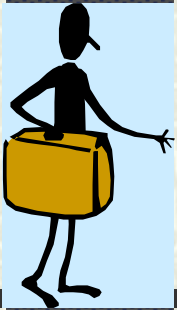

Katastar otpadnih voda i postrojenja za predtretman u industriji služi nadležnim službama da efiksano utvrdi stanje na terenu. Subjekti koji koriste ove podatke su:

- **vodoprivrednoj inspekciji,**
- **laboratorima koje vrše kontrolu otpadnih voda,**
- **preduzećima koje vrše odvođenje i prečišćavanje otpadnih voda itd.**

**Projektovanje katastra u svrhu
upravljanja postrojenjem za
prečišćavanje gradskih otpadnih voda**

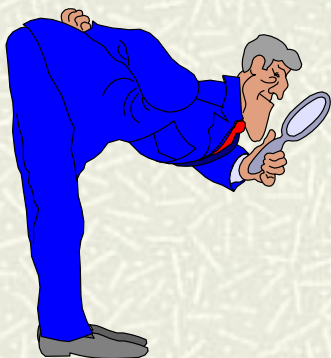
Formiranje katastra zagađivača voda na kanalizacionom slivu postrojenja za prečišćavanja gradskih otpadnih voda zahteva prikupljanje sledećih podataka:

- # identifikacioni podaci o zagađivaču
- # podaci o proizvodnji
- # podaci o otpadnoj vodi i načinu utvrđivanja količine i kvaliteta otpadnih voda
- # podaci o postrojenju za predtretman otpadnih voda

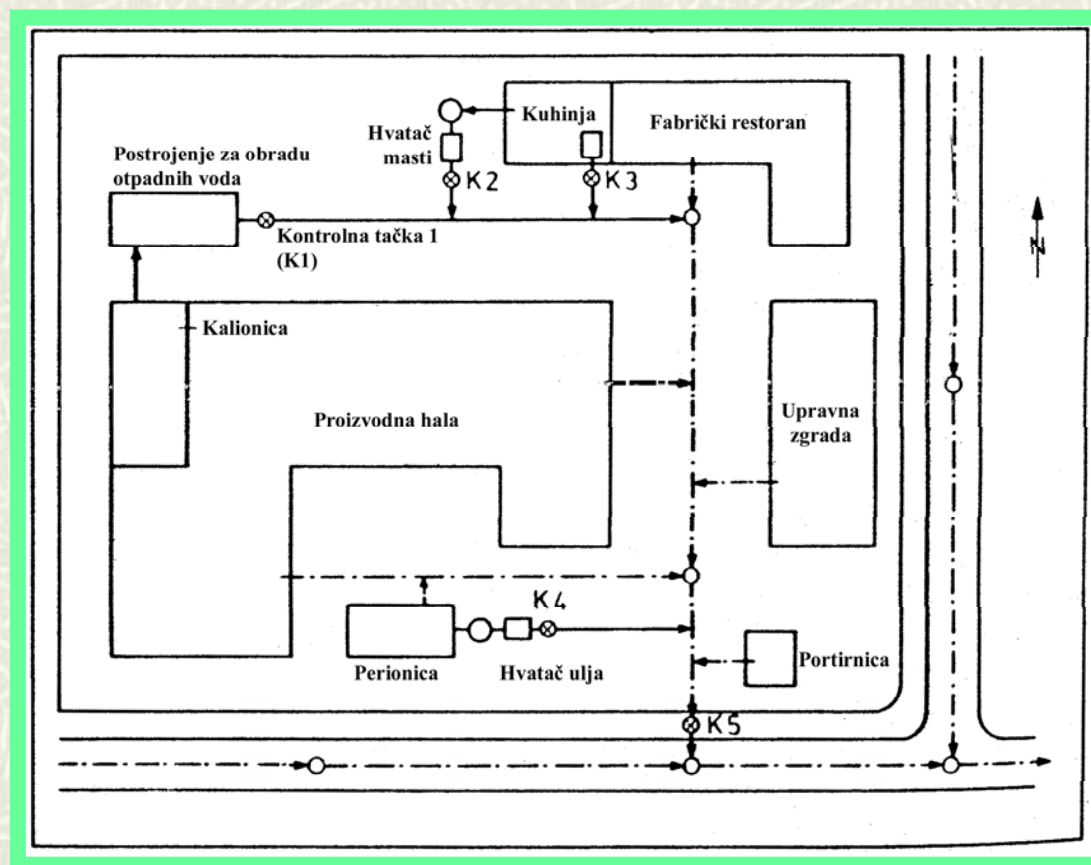

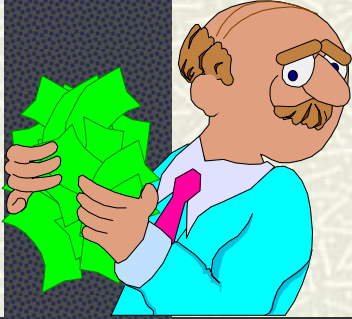
Identifikacioni podaci sadrže:

- # naziv i adresu zagađivača
- # granu delatnosti i broj zaposlenih.
- # broj telefona, telefaksa i lice koje je u preduzeću zaduženo za poslove oko otpadnih voda
- # skicu preduzeća (situacioni plan), sa obeleženim mestima izliva otpadnih voda u gradsku kanalizaciju i/ili u površinske vode.

Situacioni plan fabrike

Podaci o proizvodnji sadrže

- # režim rada (ujednačen, promenljiv-sezonski)
- # podatke o angažovanom i instalisanom kapacitetu,
- # podatke o sirovinama, međuproizvodima i proizvodima
- # energetskim objektima i korišćenim gorivima

Ovi podaci se odnose samo na one sirovine ili proizvode koji mogu da zagade vodne resurse.

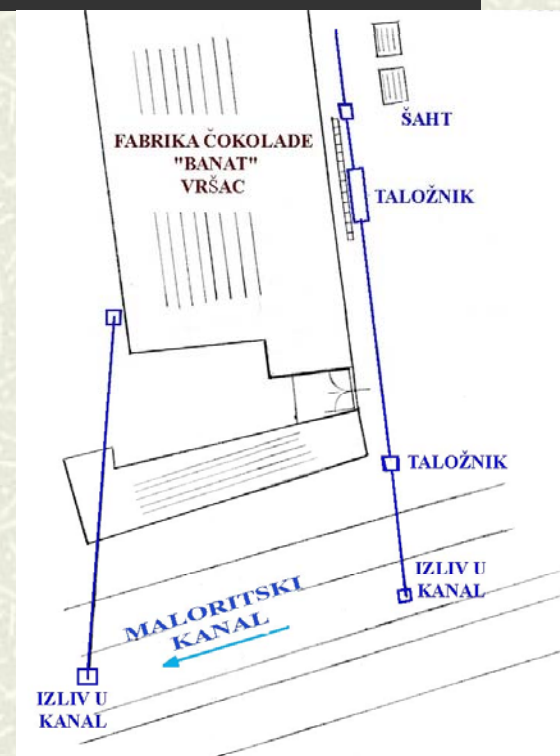

Podaci o otpadnoj vodi sadrže

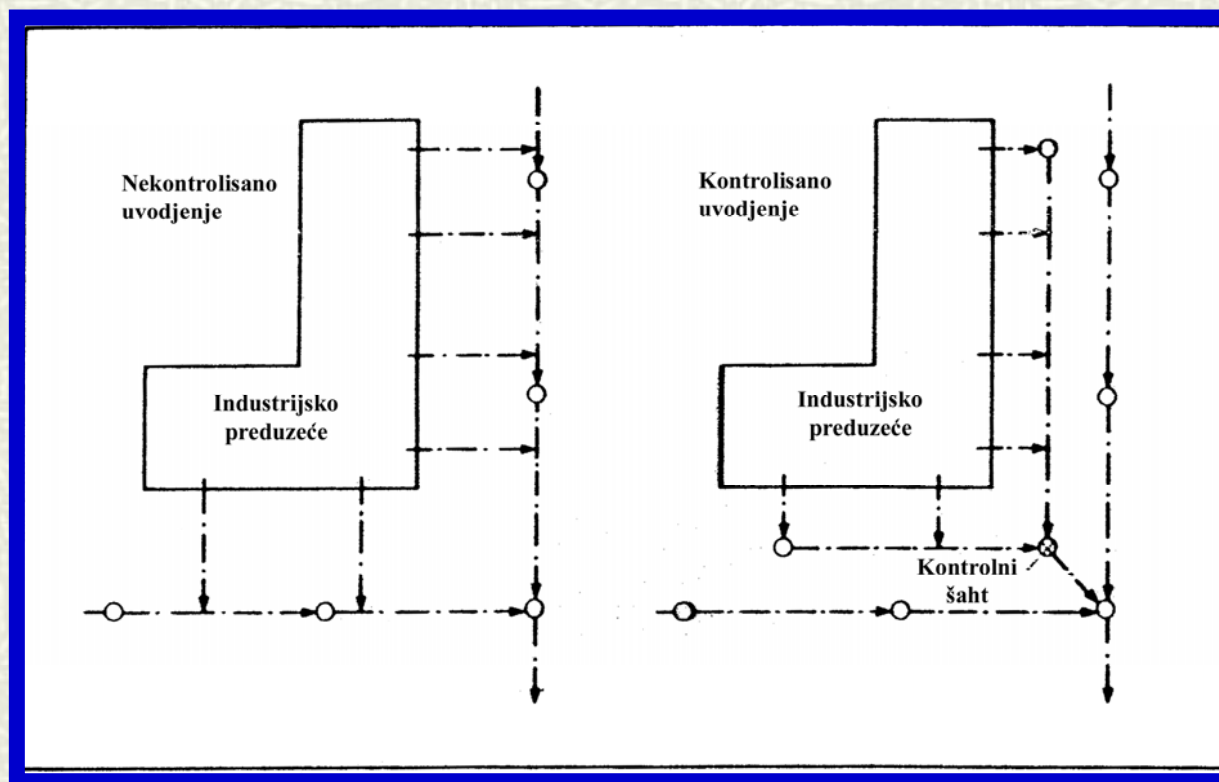
- # opis porekla otpadne vode u proizvodnom procesu (procesne, rashladne, recirkulacione, sanitarne),
- # način ispuštanja otpadnih voda u gradsku kanalizaciju.
- # program ispitivanja otpadnih voda
- # analizu otpadne vode i koja laboratorija vrši kontroli (najbolje laboratorija sa postrojenja uz kontrolu ovlašćene laboratorije)

Program ispitivanja otpadnih voda se određuje na osnovu režima rada preduzeća, a sadrži:

- # broj ispusta
- # lokaciju ispusta
- # mesto uzimanja uzorka
- # vremenski period uzorkovanja,
- # učestalost zahvatanja uzorka
- # tip uzorka
- # način merenja protoka
- # karakteristični period ispitivanja u toku meseca ili godine

Uvođenje industrijskih otpadnih voda u javnu kanalizaciju

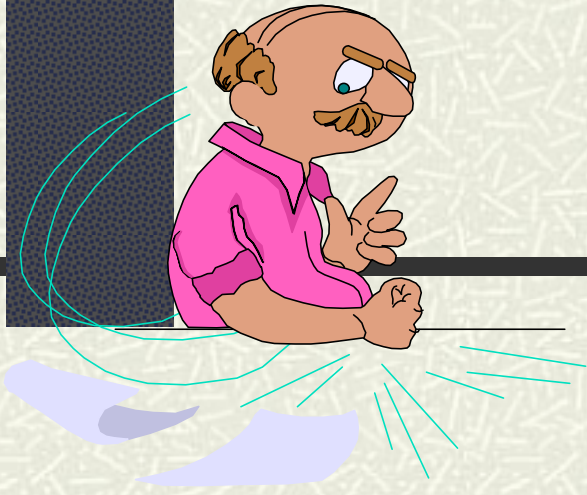

Podaci o postrojenju za predtretman otpadnih voda sadrže

- # **Stepen predtrtmana otpadnih voda,**
- # **vrsta postupka predtrtmana otpadnih voda**
- # **koja se vrsta otpadne vode prečišćava,**
- # **kapacitetu postrojenja za predtretman.**
- # **godini izgradnje**
- # **da li zadovoljava postojeće norme za prečišćenu otpadnu vodu.**

Prikupljanje podataka

U principu potrebno je sakupljati samo one informacije u katastru koje će poslužiti za efikasnije i ekonomičnije prečišćavanje otpadnih voda, kako sa aspekta kontrole tako i sa aspekta projektovanja uređaja za prethodnu obradu.

Ovlašćena
ustanova

Pogon
Broj
Klasifikacija

Obrazac 1

PODACI ZA KATASTAR OTPADNIH VODA

1. Preduzeće _____

Ulica _____
Broj _____
Mesto _____
Telefon _____

Stručno lice koje se bavi problematikom
voda _____

Radno vreme od _____ do _____
Broj smena u danu: _____
Broj radnih dana u nedelji: _____
Broj zaposlenih: _____

2. Grana delatnosti: _____

3. Uslovi proizvodnje

3.1. Kratak opis proizvodnje

(skica ili situacioni plan na posebnom listu u prilogu)

3.2. Spisak proizvoda i usluga

Vrsta

količina/godišnje

3.3. Opis posebnih poslova

Graviranje _____	☐	Pumpa za gorivo _____	☐	Pranje _____	☐
Nagrizanje kiselinom _____	☐	Štamparija _____	☐	Autoradionica _____	☐
Nagrizanje metala _____	☐	Izrada klišea _____	☐	Perionica _____	☐
Galvanizacija _____	☐	Fotolaboratorija _____	☐	_____	☐
Kalionica _____	☐	Hemijska laboratorija _____	☐	_____	☐
Lakirnica _____	☐	Štavlonica _____	☐	_____	☐
Emajlirnica _____	☐	Hemijska čistiona _____	☐	_____	☐

Lista 2 za preduzeće/pogon _____

4. Korišćene hemikalije

4.1. Hemikalije u proizvodnji (spisak)

Kiseline _____	☐	Kadmijum _____	☐	Srebro _____	☐
Baze _____	☐	Hrom _____	☐	Cink _____	☐
Cijanidi _____	☐	Bakar _____	☐	Kalaj _____	☐
Hromati _____	☐	Nikl _____	☐	_____	☐
Olovo _____	☐	Živa _____	☐	_____	☐

4.2. Pomoćna sredstva u proizvodnji (spisak)

Fotohemikalije _____	☐	Ulja za bušenja i podmazivanja _____	☐	Rastvarači _____	☐
Emulzije _____	☐	Sredstva za dezinfekciju _____	☐	_____	☐
Polir sredstva _____	☐	Sredstva za pranje _____	☐	_____	☐

4.3. Način skladištenja

Centralizovano _____
Decentralizovano _____

4.4. Hemikalije po vrsti i količini (godišnje količine)

Lista 3 za preduzeća/pogon _____

5. Snabdevanje vodom

5.1. Iz javnog vodovoda (godišnja potrošnja u poslednje 3 godine)

I godina _____ m³/god.
 II godina _____ m³/god.
 III godina _____ m³/god.

5.2. Sopstveno snabdevanje (godišnja potrošnja u poslednje 3 godine)

Postoji Podzemna/površinska voda _____
 Ne postoji Način merenja _____
 I godina _____ m³/god.
 II godina _____ m³/god. Snaga pumpe _____
 III godina _____ m³/god. Brojač časova rada _____

5.3. Priključeno stanovništvo na vodomernu koji ne pripadaju preduzeću/pogonu

_____ stanovnika _____ m³/god.
 _____ stanovnika _____ m³/god.

5.4. Radnih dana godišnje _____ dan/god.

5.5. Dnevna količina poslednje godine (bez 5.3.)

_____ Srednja vrednost _____ m³/god. Koeficijent neravnomernosti _____
 godina Maksimalna vrednost _____ m³/god. t_d _____

5.6. Priprema vode

Postoji Proces: _____
 Ne postoji

5.7. Kotlovska voda

Postoji Proizvodnja pare _____ kg/h
 Ne postoji Isporuka pare _____ kg/d

5.8. Plan snabdevanja vodom

Postoji Plan izradio _____
 Ne postoji Datum: _____

5.9. Buduće potrebe i primedbe

Lista 4 za preduzeće/pogon _____

6. Odvođenje upotrebljenih voda

6.1. Kanalisiranje otpadnih voda (zajedničko/separatno)

6.2. Postrojenja za predtretman otpadnih voda

6.3. Gubici vode, npr. isparavanjem ili ugradnjom u proizvod

Postoji Godišnja količina _____ m³/god.
 Ne postoji Srednja dnevna količina _____ m³/d

6.4. Količina otpadne vode (bez 6.3.)

Mereno sanitarna procesna rashladna
 Procenjeno sanitarna procesna rashladna

Časova rada na dan _____ h/d

	količina m ³ /dan		količina m ³ /h		
	Srednja vrednost	max vrednost	Srednja vredn.	t _d	max vrednost
Sanitarne otpadne vode					
Procesne otpadne vode					
Rashladne vode					
Ukupno					

Sanitarne otpadne vode, srednja vrednost _____ l/pogon-d

Javna kanalizaciona Septička jama

Sopstveni restoran Da , Ne

Sopstvena kuhinja Da , Ne

Broj obroka na dan _____

Procesna otpadna voda Kontinualno Diskontinualno

Rashladna voda U javnu knalizaciju U vodotok

6.5. Izliv u javnu kanalizaciju

Ulica _____ Broj _____

Ulica _____ Broj _____

6.6. Sopstvena kontrola pre ispuštanja otpadnih voda

Postoji
 Ne postoji
 Merenje količine _____ Temperatura pH vrednost _____
 Elektroprovodljivost _____ Analize

6.7. Plan ispuštanja otpadnih voda

Postoji Plan izradio _____
 Ne postoji Datum: _____

Lista 5 za preduzeće/pogon _____

7. Postrojenje za prethodnu obradu otpadnih voda

Postoji
Ne postoji

Br	Vrsta otpadne vode*	Kapacitet l/s	Proizvođač	Tip	Količina mulja
1					
2					
3					
4					
5					

*benzin/ulje -1
Mast -2
Skrob -3

Učestalost pražnjenja

Ko vrši i kontroliše ispuštanje _____

8. Sopstveno postrojenje za bistrenje otpadne vode

Postoji
Ne postoji

8.1. Postrojenje sadrži

Egalizacioni bazen	☐	Flotacija	☐
Neutralizacija	☐	Taloženje	☐
Uklanjanje cijanida	☐	Jonska izmena	☐
Uklanjanje hroma	☐	Recirkulacija	☐
Uklanjanje nitrita	☐	Odvajanje emulzije	☐
Flokulacija/sedimentacija	☐		☐

8.2. Postojeće postrojenje

Lokacija _____
Proizvođač _____
 Vodoprivredna dozvola _____
 Dan puštanja u pogon _____
Ko održava postrojenja _____
 Kontrola rada _____

9. Buduće potrebe i primedbe na postrojenje

Lista 6 za preduzeće/pogon _____

10. Otpad

Postoji
Ne postoji

Br.	Vrsta otpada	Mesto odlaganja	Količina	Konzistencija Čvrst – 1 Tečan – 2	Kontrolna knjiga DA/NE	Način rešavanja 1)*
1						
2						
3						
4						

1)* Obrada u pogonu = 1

Obrada van pogona = 2

Odlaganje van pogona = 3

Dispozicija (naziv preduzeća za odnošenje) _____

11. Muljevi

Postoje
Ne postoje

Br.	Vrsta mulja	Mesto nastajanja	Količina	Konzistencija Čvrst = 1 Tečan = 2	Prethodna obrada 1)*	Način rešavanja 2)*
1						
2						
3						
4						

1)* Ugušćivanje = 1

Obezvodnjavanje = 2

Sušenje = 3

2)* Korišćenje = 1

Rešavanje u pogonu = 2

Rešavanje van pogona = 3

Preduzeće za odnošenje mulja _____

12. Planirane buduće promene

Odgovorni za istinitost podataka na listi 1-6

Za preduzeće
 Ime i prezime _____
 Datum i potpis _____

Anketar
 Ime i prezime _____
 Datum i potpis _____

Podaci iz katastra otpadnih voda mogu poslužiti za:

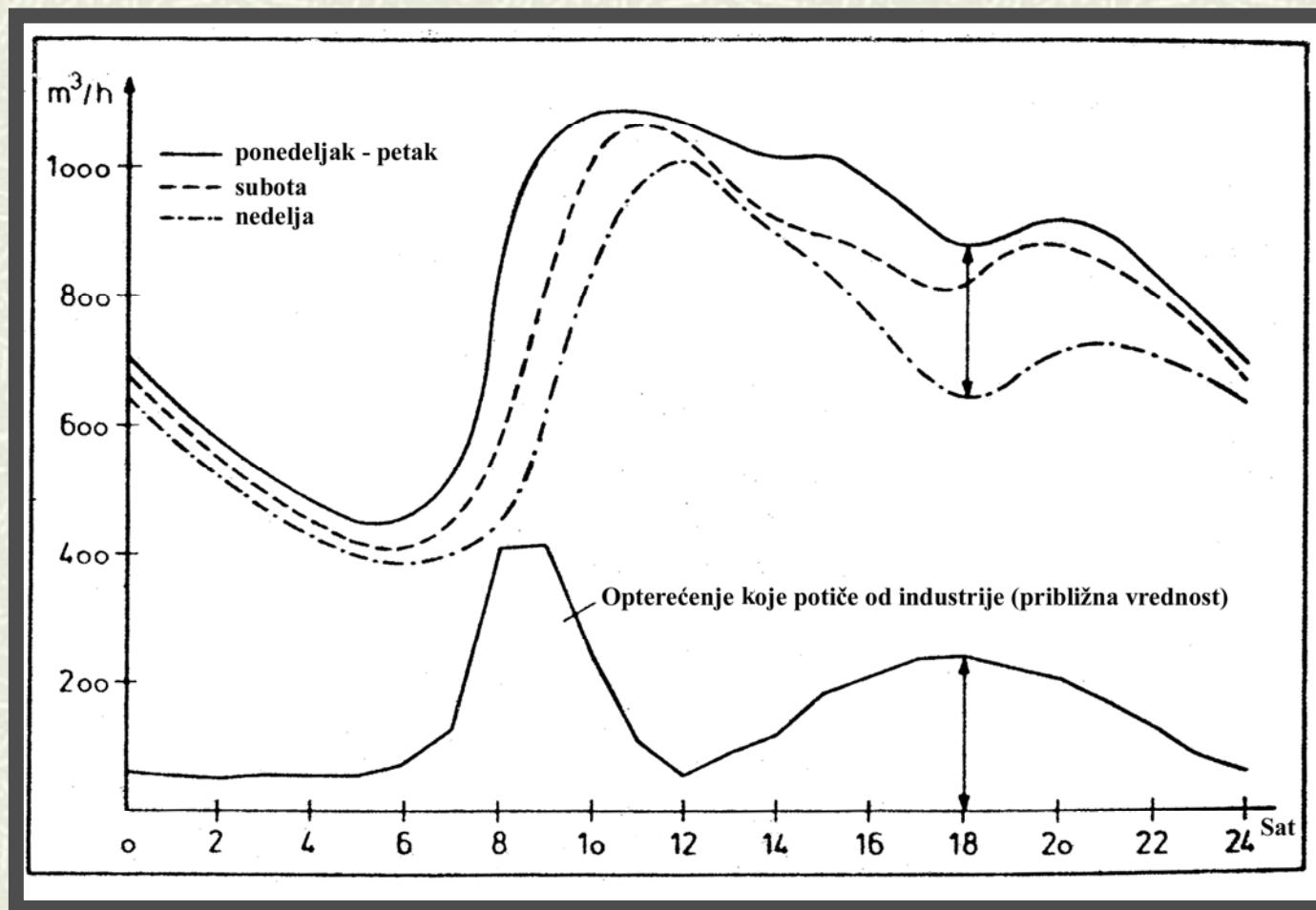
- # Izračunavanje organskog opterećenja preko ES za posmatrana preduzeća/pogone. Postavljanje osnove za optimizaciju rada postrojenja.
- # **Opis poslova u pogonu koji su značajni za produkciju otpadnih voda.**
- # Određivanje dinamike uzorkovanja otpadnih voda u pogonima i opseg analitičkih ispitivanja otpadnih voda na osnovu dinamke i kapaciteta proizvodnje. Vremenski periodi ispitivanja zavise od veličine pogona i učestalosti ispuštanja otpadnih voda.
- # Određivanje opterećenja otpadnih voda u pogonu i učešća pogona u ukupnom opterećenju otpadnih voda obuhvaćenih katastrom.
- # Podaci iz katastra mogu da posluže za donošenje propisa u vezi opterećenja otpadnih voda koji se prečišćavaju na zajedničkom postrojenju.
- # **Dokazi o mogućem prevazilaženju kapaciteta postrojenja za prečišćavanje. Podaci o pogonima kojim će se u poznatom periodu povećati kapacitet.**

Bilansiranje otpadnih voda

- # Kada su utvrđene količine upotrebljenih voda u industrijskim preduzećima, potrebno je **uraditi bilansiranje otpadnih voda i njihovo opterećenje.**
- # Dobiveni podaci se upoređuju sa opterećenjem komunalnog postrojenja i utvrđuje **da li postoji slobodan kapacitet na centralnom postrojenju da bi se priključila otpadna voda iz industrije.**
- # Zatim se utvrđuje **efikasnost prethodne obrade u pogonu radi smanjivanja opterećenja otpadne vode.** Ako je kapacitet centralnog postrojenja dostignut, izračunavanja nemaju nikakav značaj.

Količna otpadnih voda

- # Od presudnog značaja je određivanje količine otpadnih voda u periodu bez atmosferskih padavina.
- # Za poređenje služe sledeći podaci:
  - količina sveže vode iz vodovoda,
  - količina vode iz sopstvenih bunara,
  - merenje količine vode na izlazu iz postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda.

Grafik srednje vrednosti količine vode na ulazu postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda grada srednje veličine (60.000 S+ES)

Opterećenje otpadnih voda

- # **Opterećenje otpadnih voda preduzeća/pogona obuhvaćenih katastrom treba grupisati zajedno i sabrati.**
- # **Iz specifične vrednosti za ekvivalentnog stanovnika od 60 g BPK₅/(ES·d) ili 120 g HPK/(ES·d) može se izračunati zagađenost otpadnih voda iz industrije u ES.**

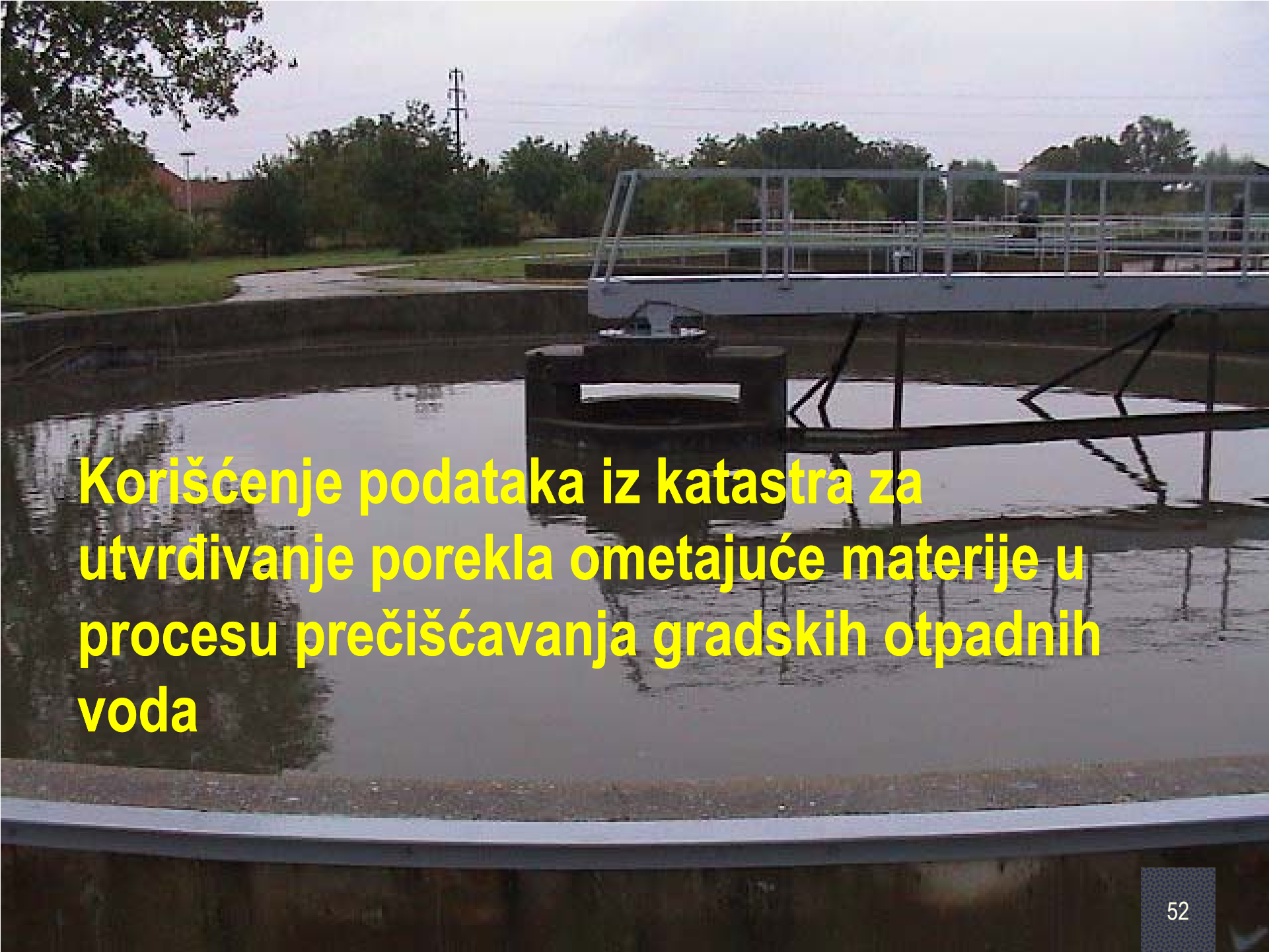
“Organska” vrednost za ekvivalentnog stanovnika se ne mora slagati sa „hidrauličkom”, a faktor neslaganja se može izračunati iz relacije:

$$f = \frac{\text{Organski ES}}{\text{Hidraulički ES}}$$

U slučaju kada je ovaj faktor veći od 1,0 industrijske otpadne vode su više zagađene od one iz domaćinstva.

Faktor (f) se upotrebljava za „preostale pogone” da najpribližnije odredimo organski ES.

- # **Za pravilno kontrolisanje rada postrojenja za tretman otpadnih voda i određivanje organskog opterećenja otpadnih voda potrebno je uzimati uzorke svih 24 časa za sve radne dane u nedelji i za vikend pri suvom vremenu i odrediti BPK_5 i HPK.**
- # Od važnosti je određivanje BPK_5 i HPK u nesesimentiranim i sedimentiranim uzorcima.
- # Ako se utvrdi razlika opterećenja između radnih dana i vikenda potrebno je naći objašnjenje.
- # Na primer, u klanicama je klanje stoke samo određenih dana u nedelji.
- # **Vršne vrednosti opterećenja otpadnih voda mogu ukazivati na nedozvoljeno ispuštanje koncentrata.**
- # Grafički predstavljeno opterećenje daje bolji pregled vrednosti i njihovog kolebanja.

**Korišćenje podataka iz katastra za
utvrđivanje porekla ometajuće materije u
procesu prečišćavanja gradskih otpadnih
voda**

Lista materija koje ometaju proces biološkog prečišćavanja otpadnih voda

- # Ova lista omogućuje pregled mogućih materija **koje mogu negativno da utiču na proces prečišćavanja otpadnih voda** i koje iz industrijskog pogona mogu dospeti u kanalizaciju.
- # **Lista je od praktične vrednosti kada nastanu smetnje u predtretmanu industrijskih otpadnih voda i na gradskom prečistaču.**
- # Pomoću liste se **lakše otkrivaju izazivača smetnji procesa** prečišćavanja otpadnih voda. Materijali obuhvaćeni listom zavise od toga šta se proizvodi ili koristi u proizvodnji.

PRIMER

**IZRAČUNAVANJE I DONOŠENJE ZAKLJUČKA
DA LI TOKSIČNE MATERIJE U OTPADNOJ
VODI OTEŽAVAJU OBRADU I ZBRINJAVANJE
NASTALOG MULJA NA POSTROJENJU ZA
PREČIŠĆAVANJE OTPADNIH VODA**

- ❑ Primer: Iz postrojenja od 20 000 ES mulj je cele godine odvožen u tečnoj formi na poljoprivredno zemljište.
- ❑ U kanalizacionom slivu postao je postrojenje za galvanizaciju koje je proizvelo kadmijum (Cd)
- ❑ **MDK za kadmijum u prečišćenoj vodi bio je 2 mg Cd/l.**
- ❑ Količina ispuštene prečišćene otpadne vode bila je 12 m³/dan. Pri sadržaju kadmijuma u graničnim vrednostima nastaje:
- ❑ **Opterećenje Cd = 12 m³/d · 2 g/m³ = 24 g/d = 24000 mg/dan**
- ❑ Ako postrojenje za prečišćavanje proizvodi 75 g suve materije/(ES·d) sa 2/3 organskog udela i odvajanjem 50% organske supstance, nastaje 50 g suve materije/(ES·d) ili 0,05 kg suve materije/(ES·dan). Na postrojenju za prečišćavanje nastaje posle stabilizacije:
- ❑ **Količina suve materije = 20000 · 0,05 = 1000 kg suve materije/dan**
- ❑ **Opterećenje kadmijumom Cd = 24000/1000=24 mgCd/kg čvrste materije**
- ❑ Granična vrednost za korišćenje mulja u poljoprivredi i povrtarstvu za kadmijum je 20 mg Cd/kg suve materije.

Granične vrednosti metala za zemljište (mg/kg). Direktive EU i određene evropske zemlje

Parametar	Direktiva EZ 86/278/EEZ Appendix 1A	Francuska		Nemačka	
		pH $\geq$ 6	Finska	pH 5-6	pH > 6
Pb	50-300	100	60	100	100
Cd	1-3	2	0,5	1	1,5
Cr	100-150 ^a	150	200	100	100
Cu	50-140	100	100	60	60
Ni	30-75	50	60	50	50
Hg	1-1,5	1	0,2	1	1
Zn	150-300	300	150	150	200

Maksimalno dozvoljene koncentracije (MDK) opasnih i štetnih materija u zemljištu i vodi za navodnjavanje u Jugoslaviji (Službeni glasnik RS, br. 23, 1994, str. 553)

Hemijski elementi	MDK u zemljištu	MDK u vodi
	mg/kg zemlje	mg/l vode
Cd	3	0,01
Pb	100	0,1
Hg	2	0,001
As	25	0,05
Cr	100	0,5
Ni	50	0,1
F	300	1,5
Cu	100	0,1
Zn	300	1,0
B	50	1,0

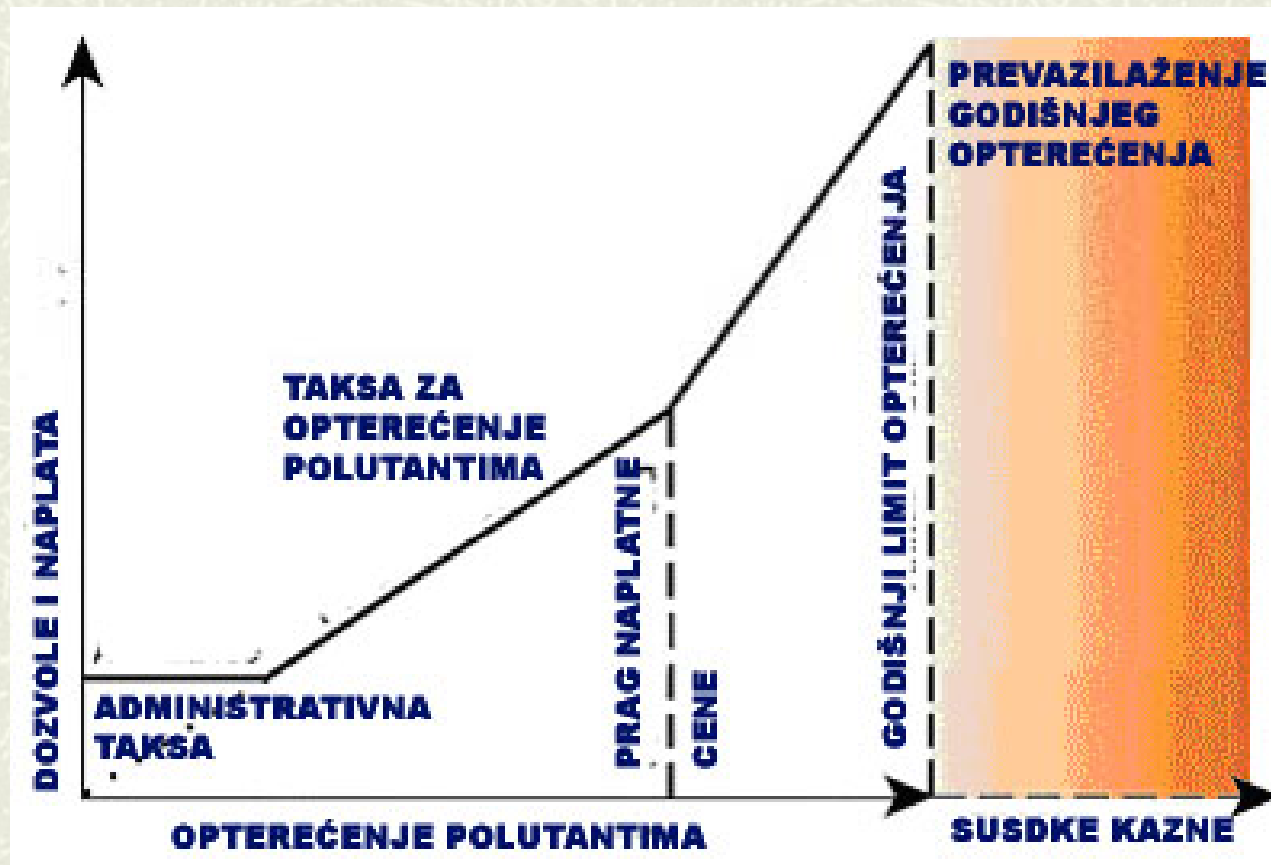
Granične vrednosti za zemljište (mg/kg) u EU, Kanadi, Novom Zelandu i SAD

Parametar	Direktive EZ 86/278/EEZ Appendix 1A	Kanada ^a	Novi Zeland	SAD
Pb	50-300	50	300	150
Cd	1-3	2	3	19,5
Cr	100-150 ^b	-	600	1500
Cu	50-140	-	140	750
Ni	30-75	18	35	210
Hg	1-1,5	0,5	1	8,5
Zn	150-300	185	300	1400
As		7,5	-	20,5
F		-	-	-
Co		15	-	-
Mo		2	-	9
Se		1,4	-	100
Tl		-	-	-

TROŠKOVI PREČIŠĆAVANJA OTPADNIH VODA (EKONOMSKE MERE)

Troškovi prečišćavanja

Proračun troškova prečišćavanja otpadnih voda uzima u obzir:

- # Za razvoj kanalizacije i postrojenja za prečišćavanje.
- # Godišnji troškovi prečišćavanja otpadnih voda.
- # Troškovi se obezbeđuju od stanovništva i preduzeća.
- # Povećano zagađivanje otpadnih voda je od značaja za troškove prečišćavanja.
- # Sistem određivanja stepena zagađenosti otpadnih voda mora biti jednostavan i moguć za merenje.
- # Potrebno je predvideti u obračunu i prekoračenja od 100% po parametru.

Izgradnja gradskog postrojenja za zajedničko prečišćavanje otpadnih voda

- # **Za finansiranje izgradnje postrojenja za prečišćavanje i njegovo održavanje uzima se u obzir broj stanovnika i ekvivalentnih stanovnika iz preduzeća/pogona.**
- # **Deo troškova za industriju moraju snositi preduzeća.**

Kod podele ekvivalentnih stanovnika (stanovništvo/industrija) primenjuju se pravila:

- # za pojedinačna preduzeća/pogone se nakon analiza otpadnih voda i podataka iz katastra izračunava broj ES; **za svaki broj ES odgovara određena suma novca za izgradnju i održavanje postrojenja;**
- # preduzeća/pogoni daju podatke o namerama svog razvoja u budućnosti;
- # tako ustanovljene ES ulaze u račun za dimenzionisanje postrojenja i to se opisuje kao „učestvujući ES“, **što ne znači da preduzeće/pogon ne može ove vrednosti i premašiti.**

Ako se ustanovi da pogon u kasnijem periodu neće dostići ove vrednosti, može ih preusmeriti (prodati) drugom preduzeću/pogonu koje ima brži razvoj od planiranog.

U slučaju da iz nepredvidivih razloga ova vrednost „učeštvujućih ES“ bude premašena, imamo razne mogućnosti:

- # mere u pogonu za smanjenje opterećenja,
- # prethodna obrada otpadne vode,
- # dokupljivanje ES vrednosti od drugih pogona koji ih nisu dostigli, ili od rezervi komunalnog postrojenja.

Određivanje naknade za prešićavanje otpadnih voda na zajedničkom postrojenju zavisi od količine dospelog zagađenja, a zavisi od:

- # Eksploatacionih troškova i**
- # Investicionih troškova čija visina zavisi da li je preduzeće**
  - učestvovalo u izgradnji gradskog postrojenja ili
  - nije.

Primer formula za određivanje dnevna naknada za sekundarni (biološki) tretman otpadnih voda za uklanjanje organskih materija, fosfora i azota:

$$N_{\text{GSP-sek.tret.}} = (\text{BPK}_5 \cdot Q) \cdot T_{\text{PS-sek.tret.}}$$

$$N_{\text{TP-terc.tret.}} = O_{\text{N-P}} \cdot T_{\text{N}}$$

$$P_{\text{TP-terc.tret.}} = O_{\text{N-P}} \cdot T_{\text{P}}$$

$$N_{\text{BD-G}} = \frac{1}{\frac{\text{BPK}_5}{\text{HPK}}} \cdot Q \cdot T_{\text{BD}} \cdot 365$$

- # Prilikom odlučivanja o zajedničkom ili odvojenom odvođenju i prečišćavanju otpadnih voda domaćinstava, industrije i zanatskih radionica u naselju treba odmeriti svaki od navedenih argumenata, i tako ih odabrati, da usvojeno rešenje bude tehnički racionalno, ekonomski opravdano i podržano od strane lokalne samouprave.
- # **Po pravilu, treba težiti zajedničkom odvođenju i prečišćavanju navedenih otpadnih voda.**

Ažuriranje katastra u svrhu upravljanja postrojenja za zajedničko prečišćavanje otpadnih voda

- # Katastar je potrebno stalno ažurirati.
- # Ograničenja nastaju u obuhvatljivosti ispitivanja i podataka za pogone malog kapaciteta.
- # Treba obuhvatiti nove pogone i ažurirati podelu pogona po vrsti proizvodnje i kapacitetu, obeležiti ugašene pogone.
- # Važno je utvrditi nastanak novog pogona na mestu ugašenog ili promenu u proizvodnom programu.
- # Obeležiti najvažnije pogone kako bi se glavno opterećenje sigurno obuhvatilo. Kasnije se obuhvataju i manje važni.

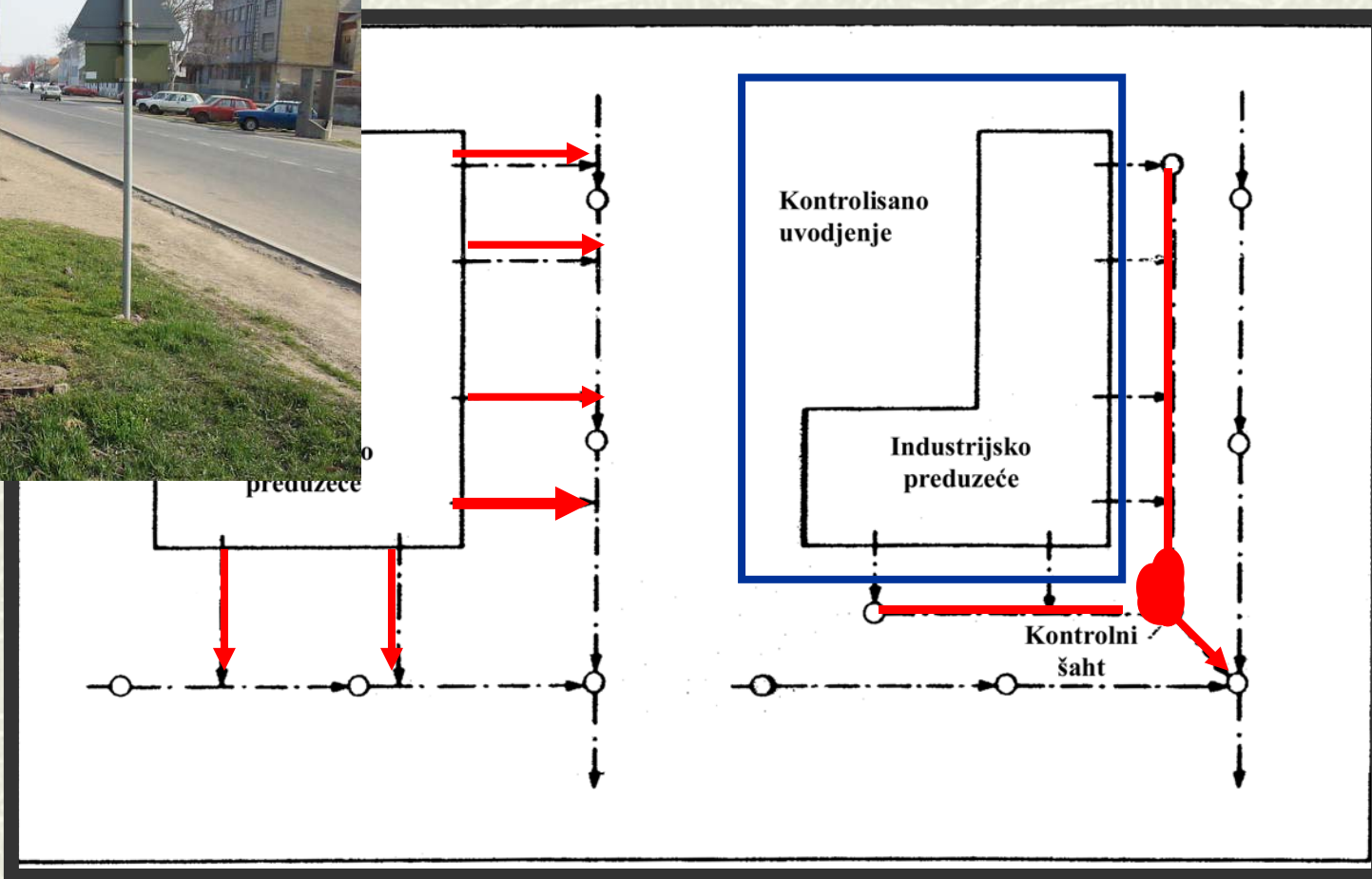
Kako obezbediti tačne podatke za katastar i kontrolu kvaliteta ?

Poželjno je da ukupna otpadna ili mešana voda jednog pogona koja ide u javnu kanalizaciju, prolazi kroz jedan kontrolni šaht, koji leži izvan ograde preduzeća, na javnoj površini i gde je uvek pristupačan

Kontrolni šaht

- # Važnost i obim kontrole istraživanja zavisi od **specifičnosti pogona**.
- # Važan **kriterijum je podela otpadnih voda**, a time i pogona gde nastaju te otpadne vode.
- # **Važnost i opseg ispitivanja** naročito zavisi od rezultata prethodnog ispitivanja. Uopšte, ako pogon ispunjava zahteve postrojenja, kontrola može biti na duže razmake, a ako ne ispunjava kontrola se vrši češće dok se zahtevi ne ispune.
- # Po ovom principu se pravi **plan kontrole**.
- # **Godišnje treba izvršiti najmanje dve kontrole**. Pri tome treba ustanoviti i trajanje uzorkovanja i obim ispitivanja.
- # **Jednom godišnje se testira čitav katastar**.
- # **Ispitivanjem na komunalnom postrojenju se ustanovljava koliko se promenilo opterećenje**. Ako se ne promeni broj stanovnika, a imamo promenu opterećenja postrojenja, potrebno je naći uzroke promene.

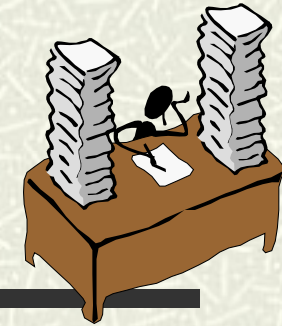
Upravljanje podacima

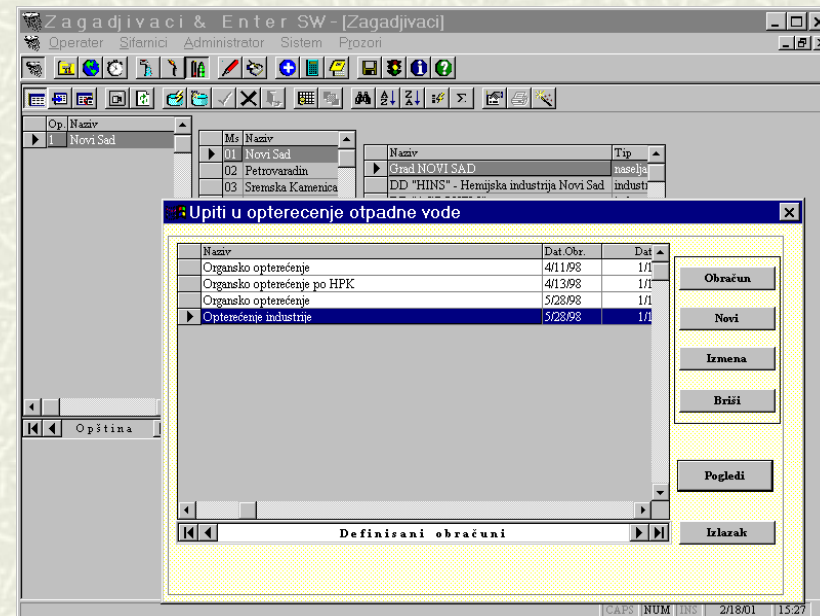
- ⌘ **Neophodni su računar i odgovarajući softver sa bazom podataka za upravljanje podataka.**
- ⌘ **Procedura skaldištenja podataka**
- ⌘ **Usaglašavanje sistema za upravljanje podacima u laboratoriji (prilikom dobijanja rezultata i pripreme unošenja u bazu podataka) sa samim arhiviranjem podataka koji će služiti kasnije za pisanje izveštaja.**
- ⌘ **Veličina monitoring sistema će svakako diktirati i veličinu sistema za upravljanje podacima.**

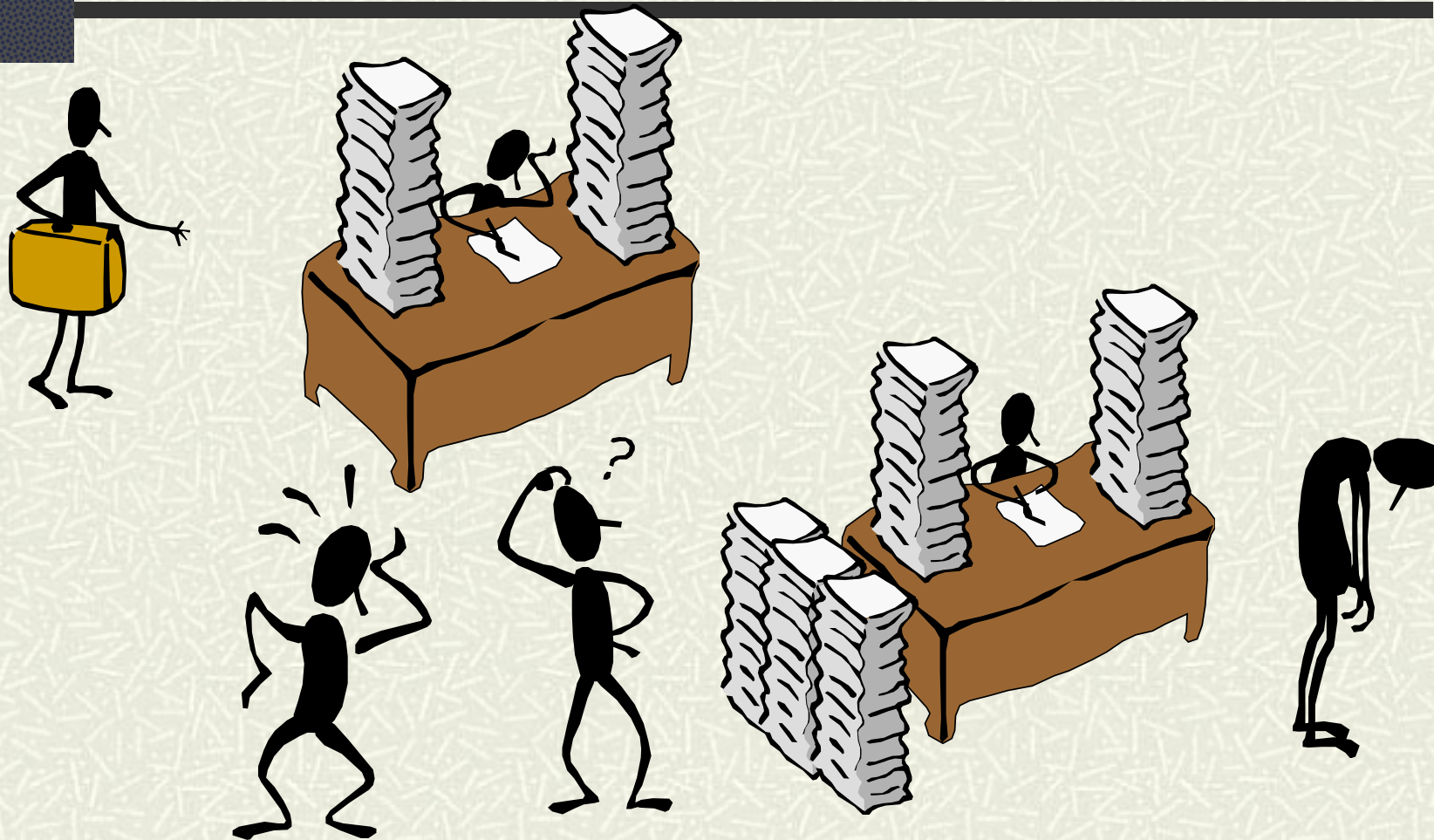
Analiza podataka

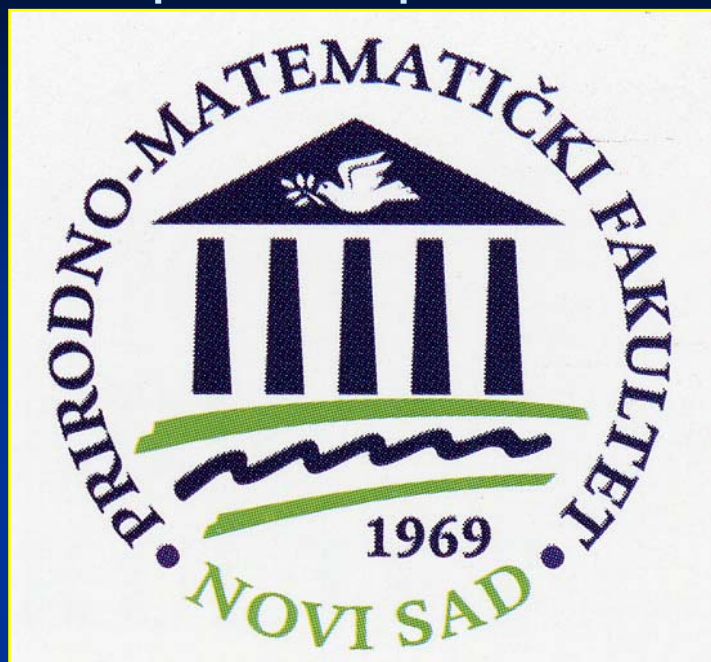
- # Za analizu podataka koriste se odgovarajući softverski paketi. Danas postoji velik broj ovakvih komercijalnih paketa.

Kako obraditi podatke i formirati informaciju za upravljanje zaštitom voda?

Metodologija izrade katastra i
banke podataka otpadnih voda:

PRIRODNO-MATEMATIČKI FAKULTET

**Departman za hemiju, biohemiju i
zaštitu životne sredine**

**Katedra za hemijsku tehnologiju i
zaštitu životne sredine**

**Novi Sad, Trg Dositeja Obradovića 3,
tel. 021/635-06-72, 021/450-041,**

E-Mail: bozo.dalmacija@dh.uns.ac.rs

Softver

**ENTER kompjuterski inženjering
i AOP**

Novi Sad, Balzakova 11

Tel/fax. 021/636-99-07

OSNOVNE POSTAVKE PRIMENE INFORMACIONOG SISTEMA U ZAŠTITI VODA

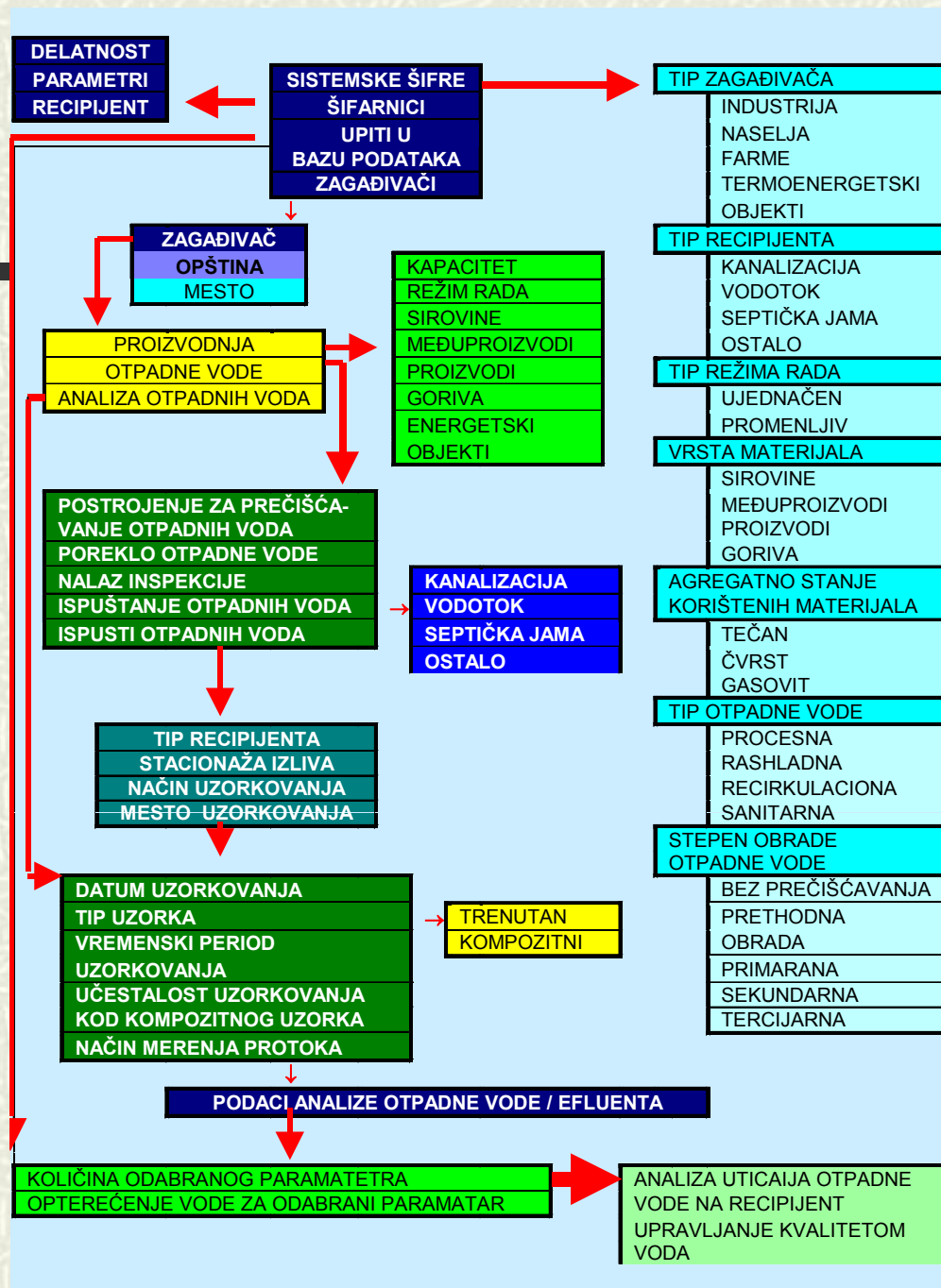
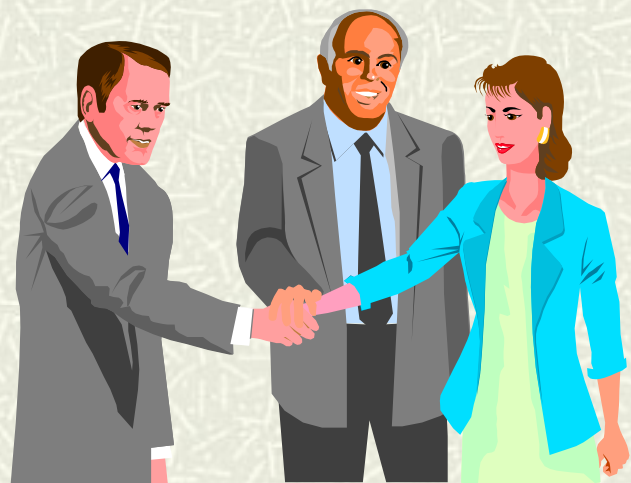
Baze podataka

- Baza podataka šifarnika sistema:
- Baza podataka šifara recipijenata, delatnosti zagađivača i parametara kvaliteta otpadnih voda.
- Baza podataka o registrovanim zagađivačima.
- Baza podataka o izvršenim merenjima otpadnih voda po registrovanim zagađivačima

Globalan model baze podataka

**ОБРАЧУН НАКНАДЕ ЗА КОРИШЋЕЊЕ ОБЈЕКТА ЗА
ОДВОЂЕЊЕ ОТПАДНИХ ВОДА ЗА 2006 ГОДИНУ**

**Пример образаца за
обрачун накнаде
за испуштене воде**

Накнада за коришћење водопривредних објеката за одвођење отпадних вода	Уговорено динара/година	Из анализа динара/година
* Укупна задужења корисника канализације ЈКП		
- DD "Dijaman" Industrija ulja		368,878.87
- AD "Ipok" Industrija prerađevina od kukuruza		12,048,090.27
- AD "ZIP" Industrija piva		418,235.92
- AD "Žitoprodukt" za proizvodnju mlin, pekar. i kolač. proiz. I trg. i usl		834,343.00
- Jigoremedija, fabrika lekova d.o.o.		3,243,237.78
- AD "Metalprogres"		684,429.31
- AD fabrika čarapa "Udamik"		524,639.54
- MD "Tegum"		513,225.47
- AD za puteve "Vojvodinaput"		31,039.61
- AD "Autobanat" Preduzeće za prevoz putnika		562,964.14
- EPS-JP za distribuciju el. energije, elektrodistribucija "Zrenjanin"		16,036.95
- AD "Putevi"		21,279.92
1. За инсталисани капацитет		5,895,000.00
2. За ангажовани капацитет (испуштена количина воде)		2,722,820.40
3. За измуљивање седимента		2,901,735.75
4. За уклањање и депоновање токсичних седимента		0.00
5. За разблаживање нетоксичних материја у отпадној води до концентрација које ће обезбедити примену воде низводно од		0.00
6. За негативан утицај непречишћених вода изражених преко органских материја		7,802,104.23
- За негативан утицај непречишћених вода изражених преко укупног азота		702,181.84
- За негативан утицај непречишћених вода изражених преко фосфора		91,767.81
- За биодоступност		260,873.67
УКУПНО (1-6),		20,376,483.70
7. Умањење накнаде због израде техничке документације и главног пројекта постројења за пречишћавање вода у износу	0%	0.00
8. Умањење накнаде у максималном износу 80% од укупног задужења уколико се приступи извршавању циља из тачке 3, односно отпочне изградња постројења за пречишћавање отп. вода		0.00
9. Умањење због горе наведених корисника канализације под *		19,266,400.78
Обрачунато задужење [(1+2+3+4+5+6)- 7-8],		1,110,082.92
Разлика због заокружења		0.00
Годишње задужење (дин/год)		1,110,082.92
Месечна рата (дин/мес)		92,506.91

Hvala na pažnji !

BIĆE BOLJE !